



Guia de camp dels Amfibis i Rèptils de Castellbisbal

El Grup Spiranthes va sorgir de l'interès de l'Albert, en Ramon i en Raoul per crear una associació de natura que vetllés per la protecció de la fauna i flora, i per a la seva recuperació, així com divulgar els seus estudis. El primer treball que van presentar va ser l'exposició d'orquídiades silvestres de Castellbisbal, l'any 2005.

Molt abans, l'any 2001, l'Albert i en Ramon van realitzar una exposició de rèptils i amfibis de Castellbisbal, d'on sortí la idea de fer la guia que teniu entre les mans. També iniciaren el projecte Basses, per a la recuperació d'amibis i punts d'aigua, que ara condueixen des d'Spiranthes.

Aquell mateix any, van conèixer en Raoul durant un curs de fotografia de natura, impartit per en Lluís Dantart a la Universitat de Barcelona.

Actualment, Spiranthes treballa en diferents projectes, ha donat xerrades d'aproximació als amfibis a les escoles i col·labora amb l'Ajuntament de Castellbisbal en estudis de fauna i flora. En un futur, presentarà la guia d'orquídiades silvestres de Castellbisbal.



Ramon Romeu Vidal i Albert Escayol Fernández



Albert



Ramon



Raoul





Guia de camp dels Amfibis i Rèptils de Castellbisbal

Edita: Ajuntament de Castellbisbal

© de les fotografies: Albert Escayol Fernández i Ramon Romeu Vidal (Grup Spirantes)

© dels mapes: Albert Escayol Fernández

© de les làmines: Oriol Duran

© dels textos, idees i opinions: Ramon Romeu Vidal i Albert Escayol Fernández (Grup Spirantes)

© del disseny interior i portada: Ramon Romeu Vidal

Dipòsit legal: B-29.240-2006

Impressió: Gràfiques Castellbisbal, s.l.

Parlem de fauna

En la nostra vida diària que, majoritàriament, es desenvolupa en un àmbit urbà, se'ns pot fer difícil arribar a copsar la biodiversitat del medi que ens envolta, amb plantes i animals que conviuen amb nosaltres en el mateix territori, però dels quals moltes vegades ens distància la mateixa urbanització de pobles i ciutats.

Aquesta és, però, una bona oportunitat per apropar-nos a algunes de les espècies animals que formen part de la riquesa natural del nostre municipi i que, potser, ens poden ser més desconegudes: els rèptils i els amfibis.

Siguem més o menys afeccionats al tema, no deixa de ser curiós descobrir les característiques, la diversitat, els llocs on viuen i fins i tot les dites populars sobre uns animals ben petits i singulars, però d'importància vital en l'ecosistema, on cada animal i planta juga el seu paper en la sostenibilitat del medi.

Aquesta guia ens facilita molt aquest apropament. És fruit d'un treball de camp rigorós i laboriós dut a terme durant llarg temps, que s'ha pogut realitzar gràcies a la dedicació de persones molt sensibilitzades amb el descobriment de la biodiversitat del nostre municipi i amb la protecció del nostre entorn.

Gràcies, doncs, a la voluntarietat d'aquestes persones, publiquem aquesta guia que té com a objectiu la difusió del nostre patrimoni natural. Aquest coneixement ens ha de servir per respectar la nostra fauna i per seguir treballant en la línia d'una consciència ecològica que no podem ni volem perdre de vista.

Joan Playà Guirado
Alcalde de Castellbisbal

El jovent de la nostra població té ganes de treballar pel poble: ho pot fer i ho fa

Fa uns anys l'Albert i el Ramon, que com estan demostrant estimen el seu poble, varen començar a observar la natura dels nostres boscos, zones rurals, rius i torrents. Van caçar animals i capturar plantes amb la màquina de fer fotografies.

El primer fruit va ser una excel·lent exposició **de rèptils i amfibis**, que, recordo amb satisfacció, vam veure a l'IES Castellbisbal.

Ara han estudiat i continuen estudiant a la universitat. Això els ha permès adquirir nous coneixements, aprendre noves maneres d'organitzar-se i il·lusionar-se amb projectes per continuar treballant per Castellbisbal.

Fa poc han conegut en Raoul, nouvingut al poble, i tots tres han fundat una associació SPIRANTHES (*Grup d'Estudi i Recuperació de Fauna i Flora*).

Com a tal grup, l'any passat, a Can Margarit, ens van presentar una altra exposició i un multimèdia, amb formidables captures fotogràfiques, que tractava de **les orquídies de Castellbisbal**. *Espero que, ben aviat, es converteixi en una altra publicació.*

Des d'ara podrem gaudir d'aquesta *Guia de camp d'amfibis i rèptils*, que, de ben segur, serà un important recurs per conèixer i estimar més el poble, el nostre entorn i TOTS els animals; però també ho serà, *com ho és la **Guia dels Arbres de Castellbisbal***, per als centres docents (CEIP i IES), així com, aviat, també ho serà el projecte **“Basses per a amfibis”** que amb el suport de l'Ajuntament, *dins del marc del Pla d'Acció de l'Agenda 21 local*, i la col·laboració d'AICSA, aquests joves estan portant a terme.

Vull aprofitar per recordar i felicitar els germans Mateu i Miró, en Josep, en Ricard i en Mateu i dir-los que poden estar tranquils, que hi ha joves del poble i també d'acabats d'arribar, disposats a continuar la seva feina.

Ànims i endavant, podeu comptar amb nosaltres, perquè, com vosaltres estíem Castellbisbal.

Jaume Vilatimó Pujal

Regidor de Medi Ambient i Sostenibilitat de l'Ajuntament de Castellbisbal



Presentació	1	Els Rèptils.....	47
Dedicatòries i agraïments	3	El dragó comú.....	48
Índex.....	5	El dragó rosat.....	50
Coneguem la nostra vila.....	6	La sargantana ibèrica.....	52
1. La vegetació	7	La sargantana cua llarga.....	54
2. Castellbisbal a l'actualitat.....	9	El llargardaix ocel·lat.....	56
Què és un amfibi		El vidriol	58
i què és un rèptil?.....	11	La serp verda	60
1. Característiques comunes	11	La serp blanca	62
2. Els Amfibis	13	La serp d'aigua.....	64
2.1 Mètodes de defensa.....	16	La serp llisa meridional.....	66
2.2 Diferències entre granotes		La tortuga de rierol.....	68
i gripaus	17	Altres espècies	
3. Els Rèptils	18	que podríem trobar.....	70
3.1 Mètodes de defensa.....	19	Protegir els nostres rèptils	
3.2 Diferències entre colobres		i amfibis	72
i escurçons.....	22	1. Amenaces per als amfibis	
Falsos mites i llegendes sobre		i rèptils.....	72
els amfibis i rèptils.....	23	1.1 Els atropellaments.....	73
Com observar rèptils i amfibis?	28	1.2 Els pous.....	74
Descripció de les espècies	29	1.3 Els incendis.....	77
Els Amfibis.....	31	1.4 La construcció	78
El gripau comú.....	32	1,5 L'àguila marcenca.....	79
El gripau corredor	34	1.6 Espècies introduïdes.....	80
El tòtil	36	2. Estat de les poblacions	81
La granoteta de punts.....	38	3. Mesures preventives	
La reineta	40	i correctives futures.....	82
La granota verda	42	4. Actuacions a Castellbisbal.....	83
La salamandra.....	44	El nom en altres indrets	84
		Bibliografia	85

El terme de Castellbisbal, d'uns 31 km², està situat a la depressió prelitoral catalana entre la plana del Vallès i la del Penedès. Els seus límits municipals són el Llobregat per l'oest; la riera de Rubí i el torrent de Can Banyadell per l'est; i la riera del Morral del Molí i un seguit de carenes pel nord.

El clima que afecta al poble és el mediterrani litoral subhumit, caracteritzat per uns estius secs i calorosos i uns hiverns suaus. La temperatura mitjana anual és d'uns 15°C (2,3°C, a l'hivern, i 33°C, a l'estiu) i la precipitació, bàsicament en forma de pluja, d'uns 600 mm. La precipitació, irregular al llarg de l'any i de caràcter torrencial, té dos màxims destacats, un a la primavera i l'altre més important durant la tardor.

Geològicament, el poble es troba situat entre dues cadenes muntanyoses, la serralada litoral i la prelitoral. Els constants processos erosius que han afectat els vessants d'aquestes dues serralades han provocat un rebliment progressiu de materials sedimentaris cap a la conca interior on queda encaixat el poble (depressió prelitoral). Els materials dipositats han estat principalment argiles junt amb grans paquets

de conglomerats en forma de cons, com el que podem trobar al penya-segat de l'Ermida, producte dels materials arrossegats per una antiga torrentera.

Alhora que la conca s'anava omplint de materials, les pluges torrencials van anar erosionant novament el paquet d'argiles dipositat, un material tou que es desfà amb molta facilitat. Així les pluges torrencials van anar modelant el paisatge castellbisbalenc, produint un inicial aixaragallament de la terra i que, finalment, ha acabat formant el característic paisatge del poble, format per un seguit de grans torrenteres aproximadament paral·leles entre si que vertebraven el terme de nord a sud i acaben desembocant totes elles al Llobregat.

D'aquesta manera el poble ha quedat conformat per una alternança de zones deprimides, les fondalades dels torrents, i per les parts altes, els turons arrodonits. La majoria d'aquests turons no tenen una alçada superior al centenar de metres: trobem les cotes més altes a l'extrem nord amb una alçada màxima de 300 metres i unes mínimes de 30 metres a la confluència de la riera de Rubí amb el Llobregat. El poble es troba situat a uns 150 metres d'alçada.



I. La Vegetació



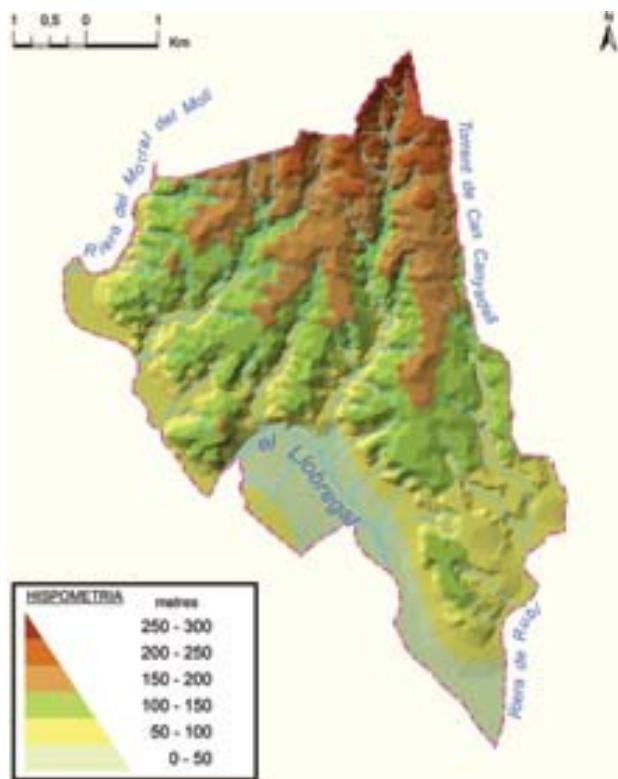
La vegetació que creix a Castellbisbal és típicament mediterrània, formada per arbres, arbusts i plantes acostumades a zones seques i amb pluges irregulars. A causa de la constant intervenció humana i els periòdics incendis forestals, actualment no hi ha grans zones boscoses al poble. La majoria d'espais són brolles i garrigues d'arbusts densos i punxants, que es combinen amb zones aclarides de vegetació i zones ermes i conreus mig abandonats. Dins d'aquest mosaic d'espècies vegetals, a l'intentar agrupar les diferents espècies, d'arbres i arbusts en comunitats vegetals apareixen sis tipus d'associacions, tres d'elles situades als vessants assolellats i a les carenes dels turons, i les tres restants típiques de llocs més ombrívols com els vessants obacs i els fons dels torrents i rieres.

En les zones més assolellades que antigament havien estat dedicades al conreu de secà apareixen extenses formacions de plantes herbàcies com el llistonar i el fenassar que, amb els anys, van anar sent substituïdes pels primers arbusts fins que, finalment, s'instal·là l'alzinar esclarissat que representa el bosc en equilibri. Aquesta associació es caracteritza perquè creix en espais antropitzats que han sofert un procés de recuperació de l'alzinar. Tal com indica el seu nom la poca densitat arbòria que presenta deixa passar molta llum al sòl, factor que provoca el creixement d'un abundant sotabosc. Per causes humanes, l'arbre amb més presència d'aquesta associació és el pi blanc, que, com a la Serra de Can Coromines forma una de les poques pinedes que trobem al poble.

Juntament amb l'alzinar esclarissat s'intercalen brolles calcícoles de romaní, una comunitat arbustiva formada per arbusts esclarissats i baixos de fins a un metre d'alçada. Aquesta associació és comuna en indrets on s'han abandonat els conreus o hi ha hagut incendis recents. La tercera comunitat vegetal de zones assolellades es troba únicament en la Serra de les Forques que, pel caràcter àcid de seu sòl, permet l'aparició de brolles d'estepes i brucs de terra baixa, típiques de sòls silicis.

Als fons dels torrents i a les zones més obagues apareixen els tres tipus de comunitats vegetals restants. Als peus dels vessants on el sòl edàfic conserva suficient humitat, han aparegut algunes clapes testimonials d'alzinar amb roures.

En la línia per on circula l'aigua dels torrents i rieres, hi creixen petits boscos de ribera tot i que força degradats pels incendis i representats per l'albereda amb vinca. Com en el cas de l'alzinar, en les zones ombrívols també s'hi desenvolupen altres comunitats arbustives, herbàcies i lianoides, principalment les bardisses d'esbarzer i roldor, una densa comunitat arbustiva de fins a dos metres d'alçada que s'estén per les ribes dels torrents on ha estat destruït el bosc de ribera.



Mapa físic de Castellbisbal

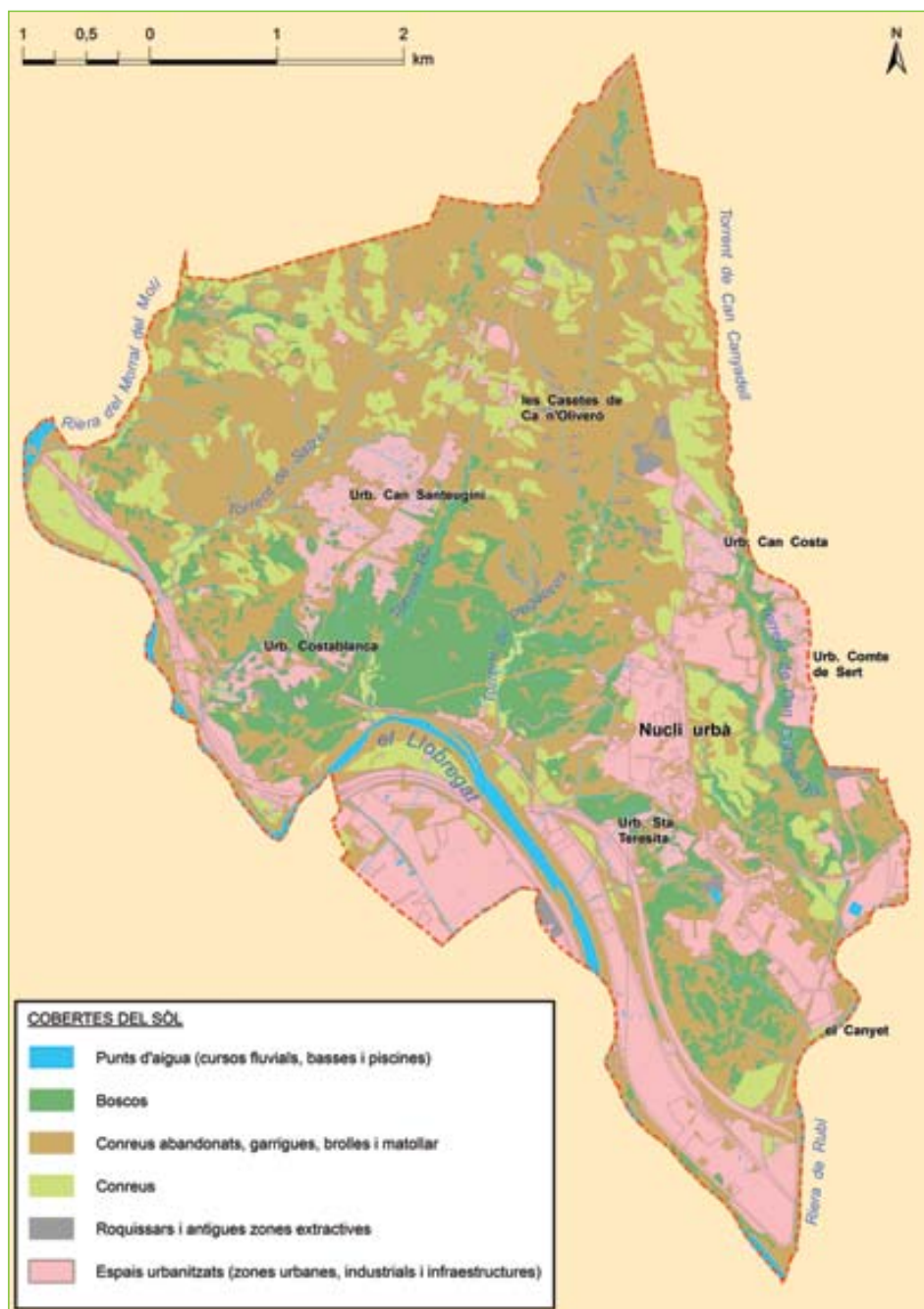
2. Castellbisbal a l'actualitat

Aquesta breu i ràpida descripció del poble és tant sols la seva visió actual. Però no sempre ha estat així, ben al contrari: els paisatges més o menys naturals i les construccions humanes han anat canviant continuament al llarg dels segles per la constant intervenció humana en el territori: la seva alteració ha condicionat decisivament el paisatge i la vida de la gran majoria d'animals i plantes que conviuen amb nosaltres. Els espais que més han patit aquesta alteració han estat les zones planeres on s'han construït els principals nuclis de població (poble i urbanitzacions) i la majoria de polígons industrials. La resta del municipi també ha estat modificat en major o menor mesura ja sigui en forma d'infraestructures com carreteres, ferrocarrils, línies elèctriques o simplement camps de conreu o pous. Per exemple, antigament totes les zones de bosc que havia tingut el poble van ser arrabassades pel conreu de la vinya i, a partir dels anys 70 del segle XX, es van anar abandonant per donar cabuda als polígons industrials actuals que trobem a la zona dels Aarenys del Llobregat.

L'empremta humana sembla, doncs, un fet inevitable ja que des dels seus inicis ha modificat decisivament l'espai comú de les persones, plantes i animals. Els canvis que està patint el poble, i la Terra en general, sembla que estan sent cada vegada més significatius, per tant, caldrà estar cada vegada més atent i estudiar d'una manera més rigorosa totes les accions que fem sobre el territori i com ens afecten, per tal de preservar el medi on vivim.

No es tracta de fer grans gestes, simplement cal tenir present que quan passegem pels nostres boscos i torrents hem de mirar de ser curosos i no embrutar ni llençar-hi deixalles de cap tipus. Quan observem els animals i la seva vida secreta, cal mirar de no ser més tafaners del necessari, per no molestar-los. És molt millor fotografiar una flor que no pas arrancar-la per endur-nos-la a casa. I sobretot, hem d'educar els nostres fills i inculcar-los totes aquestes idees perquè també ells puguin gaudir de la natura i algun dia arribin a ensenyar totes aquestes coses als seus.





I. Característiques comunes

Els amfibis i rèptils són dos grups que pertanyen als animals vertebrats, juntament amb els peixos, els mamífers i els ocells. Conjuntament, els amfibis i rèptils s'anomenen hèrptils, i la ciència que els estudia, herpetologia. Les seves mides varien segons les espècies i la zona del món on es troben, i podem trobar amfibis de mides molt petites (granotes verinoses de l'Amazones) com gripaus gegants a l'Àfrica. Igualment trobem exemples en els rèptils, com les boes, pitons i anacondes que són de mida molt gran, a petites sargantanes dels jardins. Pel que fa a Castellbisbal, les mides són reduïdes en els amfibis i rèptils, des de granotetes de dos centímetres a serps de gairebé dos metres.

Un tret molt important i que comparteixen els dos grups que protagonitzen aquesta guia és la seva incapacitat de regular la temperatura interior independentment de l'exterior, a diferència dels mamífers i aus.

Per regular-la depenen de la temperatura ambient, i tenen diferents tècniques per fer-ho, com és prendre el sol per escalfar-se, posar-se damunt les pedres per absorbir la calor que irradiaen, remullar-se a l'aigua o amagar-se a l'ombra quan fa molta calor. Aquest tipus d'animals s'anomenen poiquiloterms. Aquest és el motiu que amfibis i rèptils només es trobin en zones temperades o càlides.

Un tret lligat al que acabem d'esmentar és que tots dos hibernen: quan arriba la final de la tardor, tots els amfibis i rèptils s'amaguen a caus, forats, o sota terra o pedres, per tal de quedar en un estat latent, en el qual les seves funcions fisiològiques queden molt reduïdes i alentides. Això els permet viure a temperatures baixes sense morir i sense necessitat d'alimentar-se utilitzant només les seves reserves energètiques. Així doncs, només podrem gaudir i veure aquest animalons durant la primavera i l'estiu.

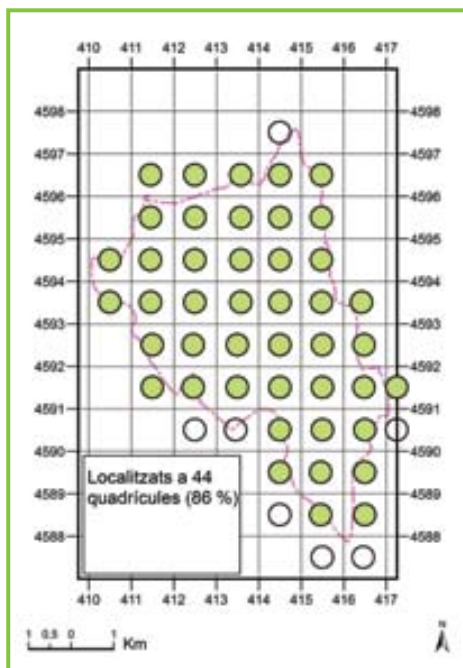


Sargantana cua llarga prenen el sol en una roca de bon matí.

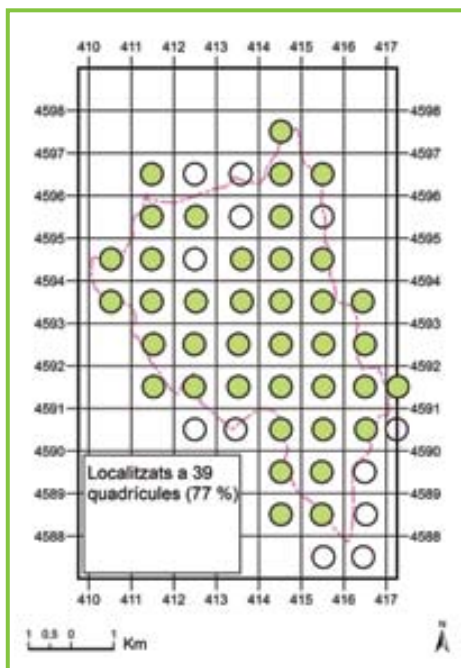
L'alimentació dels dos grups també és comuna, i es basa en una dieta carnívora o insectívora segons l'espècie i la mida de l'individu. Així trobem que sargantanes, dragons, granotes, gripaus i salamandres s'alimenten d'invertebrats majoritàriament, i les serps i llargardaixos grossos, de mamífers, aus i invertebrats.

Per últim, cal comentar que ambdós grups són ovípars, és a dir, que ponen ous on es desenvoluparan els nous individus. En el cas dels amfibis, aquests els pondran a l'aigua i els rèptils ho faran al terra. Només la salamandra i el vidriol són ovovivípars,

cosa que vol dir que els ous es desenvolupen a l'interior de la mare i en surten les cries ja desenvolupades. També cal esmentar que no es fan càrrec dels ous dipositats ni de les larves que en surtin sinó que els deixen a la seva pròpia sort (han de sobreviure a la sequera, la depredació, morts accidentals...). Només el tòtils mascles s'encarreguen de dur els ous sobre l'esquena i se'n fan responsables.



Mapa on es mostra on hem trobat rèptils



Mapa on es mostra on hem trobat amfibis

2. Els amfibis

Aquest grup de vertebrats va ésser el primer a conquerir el medi terrestre, a partir dels peixos. Tot i així, la independència de l'aigua no és total, i una part de la seva vida transcorre a l'aigua, on viuen i en depenen (les larves i capgrossos). Aquests respiren per brànquies i respiren a través de l'aigua. Quan fan la metamorfosi els apareixen els pulmons i, a la fase adulta, viuran al medi terrestre; aquesta és la definició d'amfibi.

Però tampoc en aquesta vida terrestre són absolutament independents de l'aigua,

ja que la seva pell és susceptible d'assecar-se i necessiten la humitat constantment. A més, quan arriba l'època reproductora, tots s'apropen a les basses i cursos fluvials per aparellar-se i deixar-hi les postes, que no són tampoc independents de l'aigua i necessiten una humitat constant. Els gripaus i salamandres s'allunyen molt dels punts d'aigua i la seva vida adulta transcorre al medi terrestre. Les granotes acostumen a mantenir-se molt properes als punts d'aigua, que utilitzen alhora com a resguard.



Típica bassa permanent on hi conviuen amfibis i rèptils. Vegetació amb tamarius i canyissar.

La reproducció dels amfibis comença quan es reuneixen els individus en els punts d'aigua i es produeix per fecundació externa (els mascles alliberen els espermatozous en unes bosses que la femella agafarà i fecundarà els seus òvuls), i es fa dins de l'aigua en tots els casos, on deixen els ous fecundats.

Els mascles són més petits que les femelles en general, i en el cas dels anurs (granotes i gripaus, els amfibis que no tenen cua) l'aparellament es diu amplexus: el mascle abraça la femella per sota l'aixella o per l'abdomen, segons l'espècie, i la femella expulsa els ous que són fecundats pel mascle externament.

Els urodels (amfibis amb cua), com les salamandres, no fan amplexus però si fecundació externa, i deixen els ous d'un en un enganxats per la vegetació aquàtica.

Amplexus inusual on 4 mascles intenten fecundar els ous d'una sola femella.



La part més important dels amfibis és la metamorfosi, el pas de vida aquàtica a vida terrestre, en la qual passen de capgròs i larva a adult. Quan l'ou es desenvolupa apareix la larva, que respira per brànquies, té cua i s'alimenta de detritus i vegetació. Al començament de la metamorfosi, els comencen a aparèixer les potes del darrere, seguides de les del davant, i es comencen a formar els pulmons. La cua anirà desapareixent progressivament -fins a no tenir-ne- en el cas dels anurs. Quan els pulmons ja estan formats, i les potes desenvolupades, sortiran a la superfície i començaran a respirar oxigen de l'aire. Comença la seva fase terrestre.



En aquesta fotografia podem veure les diferents etapes de la metamorfosi d'una granota verda.

2.1 Mètodes de defensa

Els amfibis en general són animals tranquils i de moviments lents que durant el dia resten amagats als seus caus i, durant l'època d'aparellament i les nits humides i plujoses, surten discretament del seu cau per buscar parella i per alimentar-se de cucs i altres animalons de cos tou. Per tant, com la gran majoria d'espècies animals no poden ni tenen cap necessitat d'atacar l'humà i consideren les persones com depredadors, ens eviten sempre que poden amagant-se o quedant-se quietes per passar desapercebuts.

Cal destacar que no tenen dents i, per tant, no poden mossegar per defensar-se. Però com qualsevol altre animal ha desenvolupat els seus propis sistemes de defensa, que utilitzen en cas de sentir-se amenaçats o a l'intentar agafar-los.

En el cas de la salamandra, la peculiar coloració groga i negra que presenta, serveix per advertir els seus enemics que estiguin alerta, igual que fan les vespes amb la mateixa coloració. Molt animals, al veure aquests colors, ja eviten acostar-se. Apart d'aquesta estratègia, que per si sola no garanteix la immunitat de la salamandra, també posseeix les anomenades glàndules paròtides i un conjunt de porus dorsals

disposats al llarg de tot el cos, a través dels quals segrega una gran quantitat de substància tòxica que, en contacte amb les mucoses de la pell (boca, nas i ulls), resulta molt molesta per a l'animal. Aquests efectes són pràcticament nuls en les persones.

Tant el gripau comú com el gripau corredor també tenen dues glàndules paròtides a sobre del coll, que es poden observar perfectament a ull nu. A través dels porus d'aquestes glàndules segreguen una substància lletosa molt molesta per als seus depredadors. En les persones els efectes són pràcticament nuls i en cas d'haver estat manipulant algun gripau, es recomana no fregar-se els ulls ni posar-se els dits a la boca i rentar-se les mans una vegada s'arribi a casa. Un segon mètode defensiu consisteix a expulsar una secreció fètida per la cloaca.

La granota verda, el gripauet, la reineta i el tòtil són els altres amfibis de Castellbisbal i no tenen cap mètode de defensa que ens pugui perjudicar en absolut. El seu sistema és mantenir-se immòbils i confondre's amb l'entorn.



Aquest gripau comú, de 5 mm de mida, és tan petit i fosc que passa totalment desapercebut.

2.2 Diferències entre granotes i gripaus

Tothom coneix els gripaus i granotes, però no sol saber diferenciar-los, excepte entre boniques i lletjos, o bones i dolents. En aquest apartat, us llistem els trets i costums dels gripaus i granotes per tal de diferenciar-los entre sí:

Els gripaus tenen hàbits terrestres generalment, i nocturns. Els trobem força allunyats dels punts d'aigua en camins i horts. Només van a l'aigua per aparellar-se i a pondre-hi els ous. Les granotes les trobem sempre a prop de l'aigua i és on cacen i s'amaguen, i algunes estan actives durant el dia.

El cos dels gripaus és arrodonit, robust i amb “berrugues” a la pell, i el de les granotes és més estilitzat, amb la pell més llisa i humida.

Les potes són curtes en els gripaus i les membranes que tenen entre els dits poc desenvolupades, cosa que els fa més adaptats per caminar (els gripaus fan petits saltets o caminen). En canvi, les granotes tenen les potes del darrere més llargues i fortes que les del davant, per tal de poder saltar amb més força i nedar molt millor. Les membranes entre els dits estan desenvolupades per impulsar-se sota l'aigua.



Posta de granoteta de punts.

3. Els rèptils

Els rèptils pertanyen a l'ordre dels escamosos, és a dir, animals que tenen el cos recobert i protegit per escames. Aquesta és la característica comuna per als llargardaixos i dragons (sauris), les serps (ofidis) i les tortugues (quelonis). Van ser els primers animals terrestres que van ser totalment independents de l'aigua, tant pel que fa a la seva vida adulta i juvenil com pels seus ous que tenen la closca semi rígida i els protegeix de la sequedat (ou amniòtic). Per tant, van conquerir el medi terrestre de forma exitosa, després dels amfibis.

La reproducció d'aquest grup és produeix a través de fecundació interna en tots els casos i, després de la gestació, es ponen els ous, la quantitat dels quals depèn de l'espècie. L'aparellament és en medi terrestre excepte en tortugues marines i en la tortuga de rierol, que es fa a l'aigua.



Els rèptils canvien la pell a mida que creixen. Els llargardaixos, sargantanes i dragons ho fan a trossos.

3.1 Mètodes de defensa

Igual que els amfibis i la resta d'animals, els rèptils també posseeixen els seus propis mètodes i estratègies per defensar-se dels depredadors: el més eficaç de tots ells és la fugida a temps. Així doncs, primer de tot i sempre que puguin, ens evitaran i s'amagaran al seu cau o simplement restaran immòbils entre la vegetació per passar desapercebuts, esperant que passi el perill. Aquesta conducta natural és deguda a l'escàs poder de defensa que tenen davant d'un enemic molt més gran com som nosaltres. Tan sols mossegaran o es mostraran agressius en cas que es trobin aconrallats i la seva vida estigui en perill imminent.

Lògicament en cas d'intentar agafar-los també es defensaran mossegant ben fort. En tot cas, com dèiem al principi, cap de les espècies presents al poble és verinosa i per tant la seva mossegada no suposa cap perill per a les persones. A diferència dels amfibis, la majoria de rèptils fan vida durant el dia i, per tant, és més fàcil veure'ls quan passeges pel camp. Són animals nerviosos i de moviments ràpids que cacen tota mena d'animalons petits com insectes, ocells, ratolins i rèptils. La seva vida és limitada a prendre el sol pal matí i, després, anar a caçar. En cas de trobar-se un enemic s'amaguen ràpidament al seu cau i no sortiran fins que estiguin segurs que el perill ha passat.



Aquest detall de la muda d'una serp verda ens mostra les característiques de les escames dels rèptils, així com el fet que les serps canvien tota la pell d'una sola peça.

El llangardaix ocel·lat utilitza la seva grandària -els adults fan més de mig metre- i els seus vistosos colors són un signe i garantia de poder. Tot i que no té verí, sí que posseeix unes mandíbules grans i potents amb les què mata les seves preses estabornint-les contra el terra. Només en cas de perill real adopta la típica posició defensiva, restant davant de l'enemic amb la boca oberta i mossegant si cal. La mossegada dels animals adults és realment dolorosa i fa molta impressió per la gran pressió que exerceix amb les mandíbules, que no afluixen amb facilitat.

La sargantana cuallarga, la sargantana ibèrica, el dragó comú i el dragó rosat, tots ells no superen un pam de llarg. De naturalesa tímida sempre s'amaguen quan veuen les persones. Poden desprendre's de la cua per enganyar l'enemic, quan l'intenta caçar, i així tenir temps d'amagar-se al cau més proper. En cas d'atrapar-los obriran la boca per mossegar tot i que al ser tan petits i tenir tan poca força a les dents a penes notarem la pressió de les seves mossegades.

El vidriol, un petit saure sense potes de poc més d'un pam i d'aspecte molt semblant a una serp, utilitza la seva discreció com a estratègia per passar desapercebut dels seus enemics. En cas de ser descobert es pot desprendre de la cua a voluntat mentre s'amaga entre la fullaraca. Sovint es confon amb una serp i el maten sense pietat a cops de bastó.

La tortuga de rierol és completament inofensiva. L'única resposta davant d'una amenaça és submergir-se ràpidament a l'aigua i esperar que passi el perill.

Aquesta sargantana cua llarga, no es va desprendre bé de la cua i n'ha sortit regenerada una de més petita, juntament amb l'antiga.



La serp verda i la serp blanca són les serps més grans que tenim al poble, ja que totes dues passen del metre de llarg quan són adultes. Com la majoria d'animals, al menor signe de presència humana fugen ràpid. En cas de no poder escapar són serps molt agressives que no dubten ni un segon a atacar furiosament amb la boca ben oberta. Malgrat l'espectacularitat i la impressió dels atacs només la primera espècie té verí, tot i que només es prou potent per matar animals petits com rosegadors i llangardaixos, i inofensiu per a l'humà. La mossegada sovint fa més impressió que no pas dolor a causa de la quantitat de dents punxants que té que fan que ràpidament sagni la ferida.

La serp llisa meridional i la serp d'aigua són completament inofensives. La primera ataca amb la boca tancada per impressionar l'enemic i, per tant, no suposa cap perill. La segona també utilitza una tècnica semblant però, a més a més, triangua el cap i infla el cos per aparentar un escurçó. De manera semblant als gripaus, diverses espècies de serps quan són capturades, segreguen una substància fètida per la cloaca.



Detall de com infla el cap la serp d'aigua per semblar un escurçó.

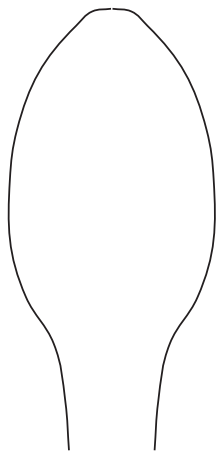
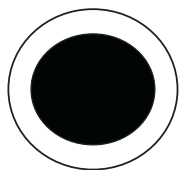
3.2 Diferències entre colobres i escurçons

Tot i que a Castellbisbal no hi hem trobat mai cap escurçó, si que n'hem vist a molt a prop: a Rubí, a Sant Llorenç del Munt i a Montserrat. Per tant, no seria gens estrany que tard o d'hora en trobéssim a Castellbisbal, ja que els hàbitats que li proporciona són adients.

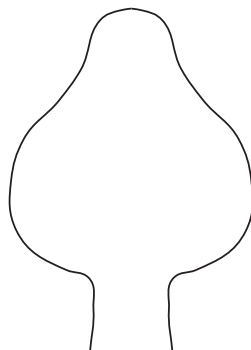
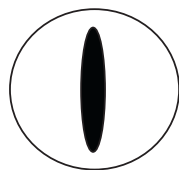
Per tant, és important saber diferenciar a simple vista i ràpidament una colobra (totes les que surten en aquesta guia, i que són inofensives) d'un escurçó, que és verinós.

En el següent esquema podem visualitzar les diferències morfològiques que hi ha entre les colobres i els escurçons. Com podem veure, les diferències són clares: la pupila dels ulls és vertical en els escurçons. Aquests també tenen el cap triangulat i el cos esvelt amb una cua curta, cosa contrària en les colúbrids.

Aquest apartat vol transmetre que, en cas de trobar una serp, es pugui diferenciar entre una serp verinosa i una que no ho és, per si, en cas de mossegada, s'ha d'anar a un centre hospitalari per ésser tractat. En cap cas volem diferenciar les colobres i escurçons entre bons i dolents, sinó entre dos tipus de depredació.



Colúbrid



Escurçó

Falsos mites i llegendes sobre els amfibis i els rèptils

Una de les amenaces més importants que han patit aquests dos grups d'animals, des de fa segles, ha estat la persecució i l'eliminació sistemàtica a la què han estat sotmesos per part dels humans. Aquest rebuig ve motivat bàsicament per la ignorància que tenim respecte de la seva vida i els seus costums. Precisament per aquesta ignorància, s'ha anat forjant i passant de generació en generació un gran nombre de creences i falsos mites qualificant aquests animals de dolents i perjudicials per a les persones, que han generat, sense dubte, aquest sentiment de por i fàstic que existeix quan veiem una serp pel camp o ens trobem un gripau o una salamandra quan passegem pel bosc.

Una de les idees que hauria de quedar ben clara és que, excepte els escurçons, totes les espècies d'amfibis i rèptils d'Europa són completament inofensives per les persones. Tan sols els escurçons tenen verí i, en cas de mossegada, sí que cal anar a l'hospital per tractar-la. La resta d'espècies no suposen cap mena de perill ni amenaça per a nosaltres, ben al contrari, són animals especialment beneficiosos i indispensables per a una correcta regulació de la cadena tròfica. Tant els amfibis com els rèptils s'alimenten d'una gran quantitat d'insectes i rosegadors que tantes destrosses i maldecaps ocasionen als pagesos i a les seves collites. Alhora, també són l'aliment d'un gran nombre d'animals com són diverses espècies de rapinyaires, l'erigó, guineus, mustèlids, o les mateixes serps, que no tenen cap mena de complex en caçar tot tipus de llangardaixos i serps més petites. Però, com es deia a l'inici d'aquest punt, l'espècie més perillosa i que



està provocant una davallada més significativa en les poblacions d'hèrptils és, sens dubte, l'espècie humana. Tradicionalment, la gent de camp, com els pastors o els pagesos, sempre se'ls ha caracteritzat per la seva gran saviesa sobre en tot allò relacionat amb la terra, les plantes i els animals que hi viuen, i han sabut treure'n el millor profit del que els donava la natura. Curiosament, però, la majoria de pagesos sempre han vist amb mals ulls qualsevol animal que s'arrossegues per la seva vinya ja fos una serp o un gripau i el cop d'aixada al cap ha estat la salutació més habitual. En canvi, són molt pocs els que han sabut valorar la gran tasca que desenvolupen i els grans beneficis que comporta tenir aquests animals convivint entre els cols i les tomaqueres de l'hort o pel camp de presseguers.

La inclusió d'aquest apartat en la guia pretén desmitificar i aclarir bona part de les idees que existeixen al voltant d'aquestes bestioles. La majoria d'aquestes idees sorgeixen per una mala interpretació dels hàbits de vida propis cada espècie, per tant, trobem convenient d'explicar breument els trets més significatius i els costums de cadascuna de les espècies que s'han localitzat al poble:

- Pluges de gripaus: després de les pluges la majoria d'espècies d'amfibis aprofiten per sortir dels seus caus per anar a caçar insectes, hidratar la pell o reunir-se a les basses per trobar parella. Per tant, si després de ploure sortim a passejar pel camp no és estrany que els trobem enmig del camí talment com si haguessin caigut del cel.

- Pluges de capgrossos: tot i que es un fenomen força estrany pot arribar a succeir en cas que durant un episodi de forta pluja i vent, s'arrossegui l'aigua d'una bassa on hi ha capgrossos i, més tard, els faci caure en forma de pluja.

- El vidriol: també anomenat bivia: la llegenda explica que si et mossega tres vegades t'arriba a matar. Argument sense cap mena de fonament ja que es tracta d'un dels llangardaixos més tranquils i discrets que tenim.



Bassa temporal on es reuneixen desenes de gripaus corredors per aparellar-se, a Ca n'Esteper

- Serps que beuen llet: una altra llegenda força curiosa i molt ben elaborada, tot i que sense cap mena de fonament lògic, és que a les serps els agrada molt la llet fins al punt que entraven a les cases per beure'n. I no només això, sinó que hipnotitzaven les mares mentre alletaven el nadó, per beure la llet del pit d'aquesta. Perquè el nen no despertés la mare amb els plors, la serp posava la punta de la cua a la boca del nen a mode de xumet i així el tranquil·litzava. En definitiva, una història tan increïble com fora de tot sentit comú pugui tenir. Sembla ser que a Castellbisbal també havia quallat la idea que a les serps els agrada la llet, ja que la història anterior de la serp peluda de Can Riquer Vell els mateixos pagesos l'havien intentat matar amb llet enverinada, cosa que mai no van poder aconseguir bàsicament perquè les serps no beuen llet.

- Escopir foc i verí als ulls: per sentit comú cal pensar que cap animal pot escopir foc, només els dracs dels contes i les llegendes. Tampoc escupen verí per la boca ni res que s'hi assembli. Tan sols alguna espècie de serp africana pot escopir verí a distància a través dels ullals.



Dibuix d'una suposada salamandra escupidora de foc.

- Serps amb pèl: són diversos els llocs on asseguren haver vist la famosa serp peluda o serp amb pèls. Precisament a Castellbisbal hi havia una vella història sobre una gran serp peluda de més de tres metres de llarg. Sembla ser que vivia per la Serra de l'Oleguera, pels voltants de la masia de Can Riquer Vell, en terme de Rubí. Havien estat molts els intents per matar-la, els pagesos posaven terra fina pel voltant de la casa per saber per on es movia i li deixaven llet enverinada per intentar matar-la però mai no ho van aconseguir. Per la descripció del lloc, la grandària de la serp i el suposat pèl que tenia, molt probablement devia tractar-se d'una enorme serp verda, la serp més gran d'Europa, que supera els 2 metres de longitud tot i que alguns animals extraordinàriament grans han arribat als 2'40 metres de llarg però mai als 3 metres com explicava la llegenda. Segurament, aquesta serp devia d'existir realment i per les marques que deixava a la terra també havia de ser molt grossa, potser un parell de metres que a ull dels pagesos impressionats es convertia en tres de llarg.

La serp verda és una espècie molt típica d'ambients secs i propers a construccions humanes aïllades com la masia de Can Riquer Vell on troba gran quantitat de rosegadors, ocells silvestres i també animals de granja com conills, pollets o ous de les gallines. Finalment la part més inversemblant de la vella història, el pèl de la serp, és una altra mala apreciació i una interpretació errònia del que pot semblar pèl a primer cop d'ull. Els adults d'aquesta espècie en qüestió són de color verd uniforme, però al primer terç del cos tenen una estranya taca de color gris fosc, que contrasta bastant amb la resta del cos i que pot fer la impressió a primer cop d'ull que té pèls, sobretot si la serp està en moviment. Acabarem dient que les serps no tenen pèls, sinó escames i prou.

Dibuix d'una teòrica serp peluda.



- Serps que hipnotitzen amb la mirada: una de les creences més comunes entorn a les serps és el suposat poder per hipnotitzar les seves preses amb la mirada, d'aquí que s'aconselli no mirar mai fixament als ulls d'una serp. La realitat és ben diferent, molts animals utilitzen l'estratègia de restar completament quietes davant d'un depredador per intentar passar desapercebuts. Segurament si algú observa aquesta escena pot arribar a pensar que la serp havia hipnotitzat realment la seva presa.

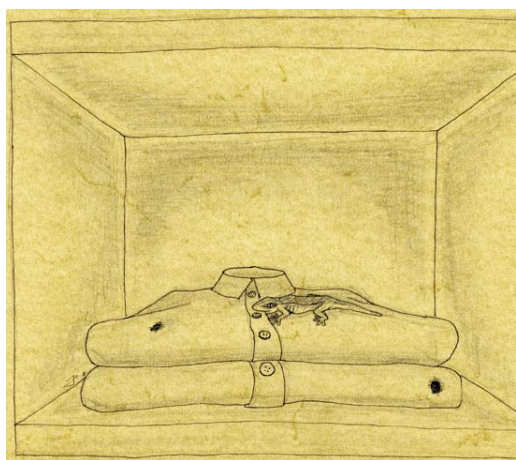
Un altre mite curiós explica que si una serp et dona un cop de cua et deixa una marca per sempre en aquella part del cos on t'hagi fuetejat. Cal insistir que les serps són animals com la resta i, per tant, la seva força no va més enllà de la impressió que pot causar un cop de cua o una mossegada.

- Dragons que mengen roba: entre els llangardaixos la idea més difosa sobre la seva vida és que mengen i foraden la roba dels armaris. Completament fals: els veritables responsables que foraden la roba són les arnes, unes papallones nocturnes que s'alimenten de roba. En aquest cas s'atribueix la culpa dels forats de la roba a l'innocent dragó comú, perquè, en ocasions, entra dins les habitacions i se'l troba entre la roba. Cal recordar que aquests animals s'alimenten de tot tipus d'insectes i és força comú trobar-los a les nits d'estiu enganxats a les façanes de les cases a prop d'algun fanal, on s'acumulen gran quantitat de mosquits, aranyes i tot tipus d'insectes, com les mateixes arnes. Per tant, quan les mestresses obren l'armari i troben la roba foradada sovint també troben al dragó i, sense més miraments, li atribueixen la culpa al pobre animal quan en realitat són la millor solució a les arnes, i un insecticida ecològic molt eficaç.

Dibuix d'una teòrica serp hipnotitzant a un conillet.



Dibuix d'una dragó dins un armari on unes arnes han foradat unes camises.



Per veure serps, salamandres o un bonic llargardaix ocel·lat quan passeges pel camp, difícilment podem donar un seguit d'instruccions precises per, seguint-les al peu de la lletra, aconseguir trobar-los. Com la majoria d'animals salvatges, els amfibis i els rèptils tenen uns costums i uns hàbits de vida molt discrets i rarament es mostren en públic, més aviat al contrari, es malvien bastant dels humans (i amb raó) i per tant la majoria de vegades que veus un animal sol ser un encontre casual i fugaç. Malgrat tot, sí que hi ha algunes normes generals bàsiques i, d'altra banda, força lògiques, sobre què s'ha de fer i què no s'ha de fer quan surts pel camp.

En primer lloc cal escollir roba discreta, i evitar els colors llampanats o massa vistosos (vermells o fluorescents) per no destacar més del necessari amb la resta del paisatge.

Mentre camines no s'han de fer sorolls bruscos, fer crits, caminar arrossegant els peus o qualsevol altre soroll que trenqui el silenci del bosc i pugui molestar els animals. Cal passejar amb tranquil·litat i estar atent a qualsevol soroll o moviment entre la vegetació. Al principi, és possible que no parem de sentir sorollets i moviments fugaços de coses que desapareixen entre els matolls sense saber què són, però amb el temps i l'experiència tots aquests signes s'acaben fent quotidians i la vista s'acostuma a les formes del cap d'un rèptil enmig d'un pedregar o el d'una reineta amagada sobre el tamariu, per exemple. Per increïble que pugui semblar, arriba un punt que fins i tot és possible identificar certes espècies tan sols amb el soroll que fan a l'amagar-se (la granota verda al submergir-se a l'aigua, la sargantana cuallarga o el llargardaix al amagar-se en un bardissar, o la serp verda al serpentejar

entre els matolls).

Cal anar ben preparat. Això vol dir dur una motxilla amb les coses que ens poden fer servei en un moment determinat de la sortida. Alguns dels estris necessaris més habituals d'utilitzar són: uns prismàtics de 8x30 o 10x50 augments, per poder observar els animals des d'una distància prudent sense que s'amaguin; una guia de camp per poder identificar les espècies; una llibreta per apuntar dubtes o prendre notes; un mapa de la zona i una càmera de fotos per enregistrar les imatges i anar confeccionant el teu propi arxiu fotogràfic. En cas de sortir de nit per veure amfibis hem de dur una llanterna i també un impermeable per si es posa a ploure de sobte. La veritat és que podem anar afegint infinitat d'estrís a la motxilla, però cal saber fer una selecció perquè al final no facin més destorb que servei.

Apart d'aquests consells generals, cada espècie té un comportament i una biologia particulars, per tant és molt recomanable aprendre's les èpoques de l'any que no els podrem trobar (hibernació), quan l'animal té més activitat i és deixa veure amb més facilitat (l'època de zel). És important també conèixer l'hàbitat de cada espècie per saber en quins espais el podrem trobar i en quins ens serà impossible veure'l. Saber l'horari que fa al llarg del dia també és una dada important per anar descartant possibilitats.

La guia que teniu a les vostres mans descriu d'una en una les 18 espècies localitzades al terme llarg de més de 10 anys de sortides de camp. Us convidem a dur-la a la motxilla durant les vostres sortides per tal que us serveixi d'ajuda per identificar animals i anar comunicant-nos les vostres troballes herpetològiques.

Descripció de les espècies

Nom comú

Descripció morfològica, com és l'animal?

Nom científic (en llatí)

Biologia, com viu i què fa l'animal?

EL DRAGÓ COMÚ

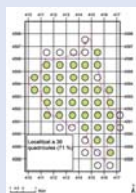
Tarentola mauritanica



DESCRIPCIÓ

Es tracta del gripau més gran del nostre país, generalment mesura d'uns 10 a 15 cm tot i que algunes femelles han arribat a mesurar fins a 20 cm. D'aparença robusta i pell molt aspre i berrugosa, té els ulls taronges de color coure. El cap és ample i destaquen

les dues glàndules paròtides de darrera el coll. La coloració és variable però en general és de color marró - grisós, amb algunes taques clares irregulars en les berrugues. El mascles més petits que les femelles tenen unes callositats fosques a l'interior de les potes del davant per poder subjectar bé les femelles durant la còpula.



On el trobem? Viu en zones molt diverses, tant cultius com matollars i fins i tot a prop de l'home si hi troba algun safareig. A Castellbisbal tan sols ha estat localitzat en un parell d'indrets del poble i en un d'ells només s'han vist dos exemplars. La seva localització és en unes esplanades on hi ha algunes basses causades per certes disposicions del terreny que ni s'observaven la creació. S'han vist afectades de forma puntual per algun abocament incontrolat però que va ésser netejat (aquesta fita podrien fer desaparèixer aquesta espècie si es destruïssin les postes i les larves i les zones de reproducció).

BIOLOGIA

És bàsicament d'hàbits nocturn i es desplaça caminant o saltant. Costa de veure si no és durant l'època d'aparellament a prop dels punts d'aigua on es reproduïx. Durant el dia o fora de les èpoques de més activitat s'amaga a sota d'una pedra o s'enterra en algun cau.

Quan es troba en perill s'alça de puntetes sobre les quatre potes alhora que infla tot el cos per aparentar ser més gros i espantar o fer desistir de ser menjat pel seu depredador. En cas que se'l subjecti pot omrir a sobre nostre després d'una forta olor. Com la salamandrina i el gripau corredor també segrega una substància irritant de les glàndules paròtides de color blanc.

S'alimenta d'una gran quantitat d'invertebrats (insectes, cucs de terra, escarabats...) i és capaç de menjar-se petits mamífers com ratolins.



Això són ous de dragó comú posats en una esclota a una paret del bosc de Can Campanya

Dades d'interès



Estes dades publicades: Bona

Mapa de localització a Castellbisbal.

Els punts senyalen que hi hem trobat exemplars.

Cada quadrícula representa un quilòmetre quadrat

Fases al llarg de l'any:

-  Zel i còpula
-  Hibernació
-  Activitat normal

Altres dades d'interès (cants, larves...)

Distribució i hàbitat de l'espècie, on viu i on el trobem a Castellbisbal?

Com es troben les poblacions d'aquesta espècie a Castellbisbal?

Els amfibis





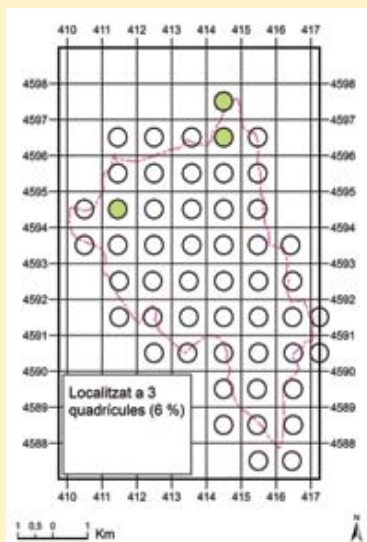
DESCRIPICIÓ

Es tracta del gripau més gran del nostre país, generalment mesura d'uns 10 a 15 cm tot i que algunes femelles han arribat a mesurar fins a 20 cm.

D'aparença robusta i pell molt aspra i berrugosa, té els ulls taronges, de color coure. El cap és ample i destaquen les dues glàndules paròtides de darrere el coll.

La coloració és variable però en general és de color marró grisós, amb algunes taques clares irregulars en les berrugues. El mascles més petits que les femelles tenen unes callositats fosques a l'interior de les potes del davant per poder subjectar bé les femelles durant la còpula.

Les postes, de fins a 2 metres de llarg, consten de dos cordons plens de milers d'ous negres, units per una massa gelatinosa que els protegeix. Els capgrossos completament negres mesuren d'l a 1,5 centímetres de llarg i són gairebé idèntics als del gripau corredor.



On el trobem? Viu en zones molt diverses, tant cultius com matollars i fins i tot a prop de l'home si hi troba algun safareig. A Castellbisbal tan sols ha estat localitzat en un parell d'indrets del terme i en un d'ells tan sols se n'han vist tres exemplars. La seva localització és en unes esplanades, on es formen basses causades per certes disposicions del terreny, que n'afavoreixen la creació. Aquestes s'han vist afectades de forma puntual per algun abocament incontrolat, però que va ser netejat (aquests fets podrien fer desaparèixer aquesta espècie si es destruïssin les postes i larves, així com les zones de reproducció).

És bàsicament d'hàbits nocturn i es desplaça caminant o saltant. Costa de veure si no és durant l'època d'aparellament a prop dels punts d'aigua on es reproduïx. Durant el dia o fora de les èpoques de més activitat s'amaga a sota d'una pedra o s'enterra en algun cau.

Quan es troba en perill s'alça de puntetes sobre les quatre potes alhora que infla tot el cos per aparentar ser més gros, i espantar o fer desistir de ser menjat pel seu depredador. En cas que se'l subjecti, pot orinar a sobre nostre desprenent una forta olor. Com la salamandra i el gripau corredor també segrega una substància irritant de les glàndules paròtides de color blanc.

S'alimenta d'una gran quantitat d'invertebrats (insectes, cucs de terra, escarabats...) i és capaç de menjar-se, fins i tot, petits mamífers, com els ratolins.



Dades d'interès



El seu cant és un ràpid, però no gaire potent, "quarg-quarg-quarg" o "uuk-uuk-uuk" que es va repetint un cop per segon.

La duració de la fase larvària és de 2 a 4 mesos. Hibernació molt curta o inexistent.

Estat de les poblacions: Molt crítica

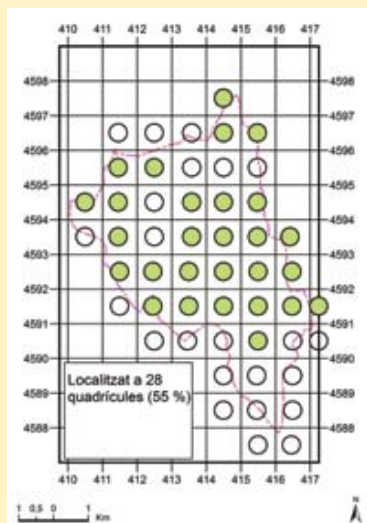


DESCRIPCIÓ

Aquest gripau és de mida gran i fa de 8 a 10 cm. Té una coloració variable però, en general, és marró amb taques verd oliva. El tret característic d'aquesta espècie és una línia vertebral de color groc, present a tots els individus, però tot sovint trobem variants que la presenten molt feble i gairebé no es

veu. Té les potes curtes i gruixudes i les anteriors són tan grans com les posteriors. L'iris és d'un bonic color daurat verdós característic d'aquest gripau. Les glàndules paròtides són grans i prominents, fàcils de veure.

Una diferència entre els dos sexes és que als mascles, més petits que les femelles, durant l'estació reproductora els apareixen unes callositats nupcials de color negre, a la part interna de les potes del davant. Els seus capgrossos són molt petits (1,5 a 2 cm), completament negres i molt nombrosos a la bassa.



On el trobem? És el gripau més comú que podem trobar a Castellbisbal, ja que ha estat observat a gairebé tot el municipi, apareix allà on hi hagi humitat i es formin basses estables o temporals. També n'hem localitzat petites poblacions que fan postes en les rieres on baixa poca aigua, com és el cas del torrent de Can Campanyà, la riera del Morral, i a basses formades a les zones planeres del riu Llobregat. En general el nombre d'individus és elevat, però diferents factors estan fent minvar la població d'aquests gripaus: els incendis, la construcció i alteració d'hàbitats, la contaminació d'aigües i la sequera.

Com la majoria de gripaus, és un animal nocturn, que surt sempre que hi ha pluges, des de la primavera fins a ben entrada la tardor, fins i tot quan fa fred. Aleshores el trobem pels camins dirigint-se a les basses. Allà es reuneixen en gran nombre: arriben fàcilment a la vintena o trentena en basses extenses. Aprofita totes les basses que hi hagi, sempre que no siguin massa fondes, per fer-hi unes postes molt llargues de cordons amb una fila doble d'ous negre com el carbó. Els ous triguen poc a eclosionar (dues setmanes), i els capgrossos, quan ja han fet la metamorfosi, apareixen tots de cop, sortint de l'aigua i caminant cap a altres zones on viure. Aquesta estratègia fa que molts morin atropellats, depredats o per dessecació. S'alimenta d'invertebrats, sobretot cucs de terra i insectes.



Dades d'interès



Emet un llarg i sonor

"ggrrrrrrrr-riiii(1 seg.) – ggrrrrrrrrrr-gr(1 s) – ggrrrrrrrrrr-rii(1 s)"

La duració de la fase larvària és d'1 a 2 mesos. Hibernació molt curta o inexistent.

Estat de les poblacions: En retrocès

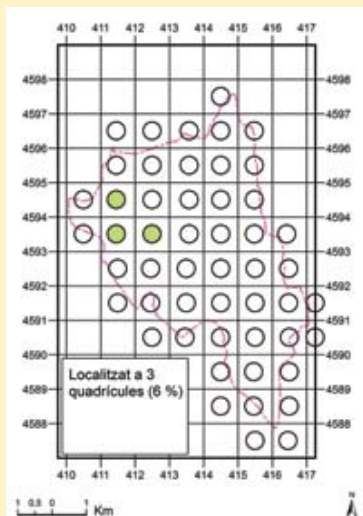


DESCRIPCIÓ

És un gripau molt especial i bonic, d'uns 4 o 5 cm, i d'aspecte robust i rabassut. Té uns ulls bastant sortits i de color daurat amb la pupil·la vertical típica dels animals d'hàbits nocturns. El color de la seva pell és molt variable segons cada animal: pot ser grisós, marró, o fins i tot ataronjat, (sempre similar al

terra per on es mouen), i sovint amb puntets més foscos a les berrugues, que van des del verd fins als vermells. Com a curiositat podem destacar que té els timpans molt visibles. Els mascles i les femelles són pràcticament iguals, i tan sols es diferencien amb claredat quan el mascle carrega els ous.

Els capgrossos són molt grossos, d'uns 6 o 7 cm, i es mouen molt ràpidament dins l'aigua gràcies a la seva cua llarga i musculada. La coloració es igualment terrosa amb taques negres per tot el cos. Al ventre hi tenen una franja daurada.



On el trobem? Sembla que prefereix les zones obertes de matollar i els espais pedregosos, tals com els conreus abandonats o en procés d'abandonament que hi ha per tot el terç nord-oest del municipi. Es localitza, en una relació molt estreta, en aquells conreus que encara conserven dipòsits on es manté l'aigua durant una bona part de l'any.

Tot i la reduïda àrea de distribució de l'espècie al terme, les seves poblacions no són tan baixes com podria semblar ja que, any rere any, es van rescatant exemplars que han caigut a dins dels dipòsits buits i en el pocs dipòsits plens d'aigua que queden en bon estat.

El tret més característic del tòtil és el curiós comportament del mascle, que porta els ous enganxats a les potes del darrere. Durant aquest temps, cada nit s'acosta a algun toll d'aigua per remullar-los i evitar d'aquesta manera, que s'assequin i morin. Quan arriba el moment de l'eclosió els allibera a l' aigua on naixeran les larves i començaran a fer la metamorfosi.

A Castellbisbal la situació d'aquest gripau és molt crítica, ja que per reproduir-se, depèn únicament d'alguns pous que queden abandonats en antigues vinyes que hi ha a la zona nord del terme. A mida que aquests pous es van assecant per les fissures, el tòtil va perdent els últims punts d'aigua i no pot descarregar-hi els ous. A més, sovint queda atrapat a l'interior on hi cerca humitat i, si no se'l rescata, hi acaba morint.



Dades d'interès



Canta amb un curt, agut i aflautat "puu... puu... puu...", que va repetint cada 1 o 2 segons.

La duració de la fase larvària és desde 2 a fins la primavera següent

Estat de les poblacions: Molt crítica

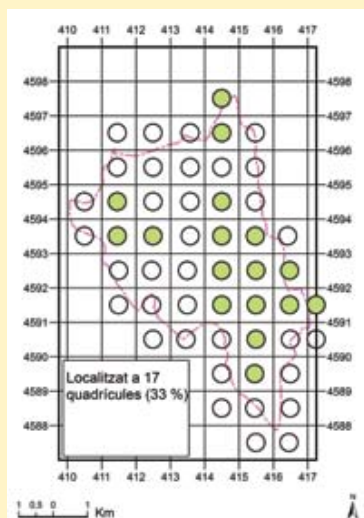


DESCRIPCIÓ

La granoteta de punts és un dels amfibis més petits que tenim i generalment no acostuma a mesurar més 5 cm. És d'aspecte prim i esvelt i té unes potes força llargues amb les que fa petits salts per desplaçar-se. La pell és bastant berrugosa i és de color marró amb les berrugues de color verd

brillant, tot i que les tonalitats d'aquest dos colors poden variar força segons cada individu. El ventre acostuma a ser blanquinós i ataronjat per la zona de les potes del darrera. Els seus ulls daurats són grossos i la pupila és vertical. Durant el zel els mascles es diferencien fàcilment de les femelles per les callositats nupcials de color negre que els apareixen a la part interna de les potes del davant.

Els capgrossos són gruixuts d'uns 6 cm de llarg. La coloració acostuma a ser marronosa o bruna-verdosa i a la part del ventre es poden observar els budells en forma d'espiral.



On el trobem? Viu en boscos, camps de conreu i erms. La seva distribució a Castellbisbal és molt homogènia i la trobem en diferents punts del terme on hi ha basses d'aigua a prop. Tot i haver estat força abundant en la majoria de llocs on es trobava, en els últims tres anys està patint una forta disminució de les seves poblacions en molts punts del poble, degut, majoritàriament, a la progressiva desaparició dels punts d'aigua per diverses causes. A zones com Ca n'Esteper han minvat de manera extraordinària la població; actualment, se'n troben poc més de 5 exemplars en una nit, quan abans se'n veien fins a 30 o més.

Anur de costums nocturns el qual pot tenir dues estacions reproductores al llarg de l'any; la principal, a la primavera, però també per les pluges de tardor. Durant aquest període les granotes s'ajunten a les basses fins i tot en dipòsits d'aigua (mai en cursos d'aigua corrent) i els mascles canten durant tota la nit per atraure les femelles. Fora d'aquesta època, és un animal realment molt difícil de veure. Les basses on fan les postes són majoritàriament d'aigua estable i en llocs oberts i assolellats, tot i que també s'han vist postes en petits bassals d'aigua temporal típics del gripau corredor. Les postes d'ous són fàcils de veure i d'identificar: normalment consten d'un rosari d'ous d'uns 5 a 10 de llarg i un centímetre d'ample enganxats en les tiges o branquetes de la vegetació submergida.



Dades d'interès



El so que emet és débil i és semblant al d'un tap de suro que es treu de l'ampolla ("nyeeek - nyeeeeeek").

La duració de la fase larvària és de 2 a 3 mesos.

Estat de les poblacions: Crítica

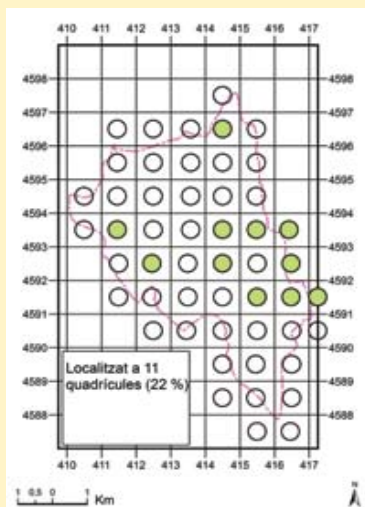


DESCRIPCIÓ

D'aspecte esvelt, la reineta és una granota petita d'uns 5 cm. Té la pell llisa de color verd lluent, tot i que les tonalitats varien bastant entre exemplars de la mateixa espècie, fins i tot en un mateix individu depenent de l'època de l'any, la temperatura o el seu estat anímic: alguns animals poden ser d'un verd molt fosc o marró, i fins i tot a Collserola (al pantà de Vallvidrera) s'han vist exemplars de color blau.

Té una franja fosca a mode d'antifaç, que li ressegueix la cara des de l'orifici nasal, li travessa l'ull i arriba fins al principi de la pota del davant. Les extremitats són llargues i primes i a la punta de cada dit tenen una ventosa que els permet d'enfilem-se per la vegetació de les basses on viu.

Els capgrossos fan uns 2 cm i són bruns-verdosos, força transparents amb reflexos de color daurat. La cua, el doble de llarga que el cos, té una cresta molt ampla i acaba en punta.



On el trobem? Li agraden els llocs humits d'aigües netes i amb vegetació de ribera abundant per poder-s'hi amagar. Viu a prop de punts d'aigua com basses temporals i piscines d'urbanitzacions tot i que en ocasions se l'ha trobat força allunyada de qualsevol zona humida. Fora de l'època de reproducció és difícil de localitzar-la però, amb l'arribada de les pluges de la primavera, apareixen en diversos llocs del poble. Ha estat vista a les basses que es formen a les grans esplanades de la zona de Ca n'Esteper, per algunes basses de la zona del camp de tir i al torrent de Salzes i l'han sentit cantar a totes les urbanitzacions.

És una granota de costums nocturns, que comença la seva activitat quan cau el sol. Durant el dia descansa mentre pren el sol, amagada sobre els joncs o tamarius propers a l'aigua. Li agrada molt enfilarse per la vegetació i es pot dir que durant l'any fa vida aèria i tan sols baixa a terra ferma quan arriba la primavera, en què es reuneixen a les basses per buscar parella a la llum de la lluna. Els mascles es reconeixen fàcilment perquè són els que rauquen i a més tenen una gola que s'infla espectacularment (el sac bucal) cada vegada que emeten el típic "craaaar". Les proporcions de mascles i femelles són favorables als primers en una relació de 9 a 1. Finalment durant l'aparellament o amplexus la femella va deixant a l'aigua de la bassa diverses boles d'ous de la mida d'una pilota de ping-pong.



Dades d'interès



Canten amb un fort i profund "cra-aaaaaaarrr" que es va repetint aproximadament cada 1 o 2 segons.

La duració de la fase larvària és de 3 mesos.

Estat de les poblacions: En retrocès



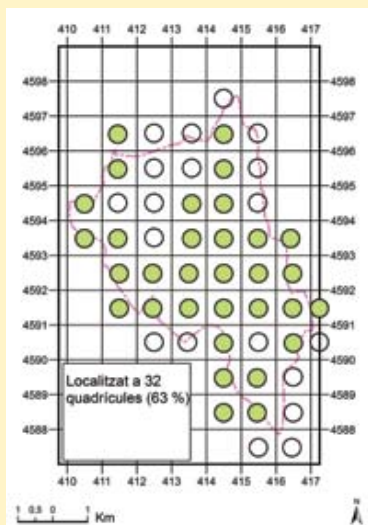
DESCRIPCIÓ

Alguns exemplars d'aquesta espècie poden arribar a mesurar fins a 15 cm, però normalment no solen passar dels 10. És una granota força àgil, amb les potes del darrere llargues i fortes, que li permeten fent uns salts considerablement llargs.

La pell és llisa o amb algunes berrugues o plecs.

La coloració és molt diversa, generalment és verda amb taques marrons o negres per tot el cos, però també hi ha exemplars marrons o bruns amb les mateixes taques. Les potes del darrere també estan jasiades de negre. Alguns exemplars tenen una línia longitudinal de color groc al mig del dors, que li travessa tot el cos. Tota aquesta diversitat de colors la podem trobar fins i tot dins una mateixa bassa, en diferents exemplars.

Els capgrossos d'aquesta espècie fan uns 5 o 6 cm de llarg i són de color gris marronós o verd marronós amb puntets clars de fons.



On el trobem? Viu arreu de Castellbisbal sempre que hi hagi algun punt d'aigua proper com rieres, torrents, basses, piscines d'urbanitzacions, safareigs i dins dels pous d'algun hort. Les poblacions més importants es troben a la riera del Morral i en els trams d'aigües quietes del Llobregat. Sovint apareix amagada a sota dels materials (taulons, uralites, xapes de plàstic), que l'aigua del riu ha arrossegat a les vores.

És una de les espècies que aguanta millor la contaminació de les aigües i s'han arribat a veure alguns exemplars en aigües tan brutes com les del torrent de Can Campanyà, però mai a la riera de Rubí.

És una granota molt abundant d'hàbits gregaris que viu en grups de fins a 15 individus, encara que també pot fer vida solitària. Se la troba prenent el sol mimetitzada entre la vegetació de les vores de l'aigua o submergida. Té una relació molt estreta amb l'aigua i quasi mai no se n'allunya. Quan se la molesta, fa un salt formidable i es submergeix dins l'aigua fins que el perill ha passat. Els mascles tenen dos sacs vocals grisos a cada banda del coll i durant i fora de l'època de reproducció se'ls sent raucar dins l'aigua tant de dia com de nit; es pot sentir el seu cant des d'una distància considerable. S'alimenten d'insectes com mosques, mosquits o libèl·lules que caça al vol amb la seva llarga llengua; també pot atrapar insectes aquàtics de dins la bassa.



Dades d'interès



La duració de la fase larvària és de 2 mesos.

Són molt sorolloses i canten amb una àmplia varietat de sons i riures ofegats, semblants a "croax-croax" o "bre-ke-ke-ke-ke-kek".

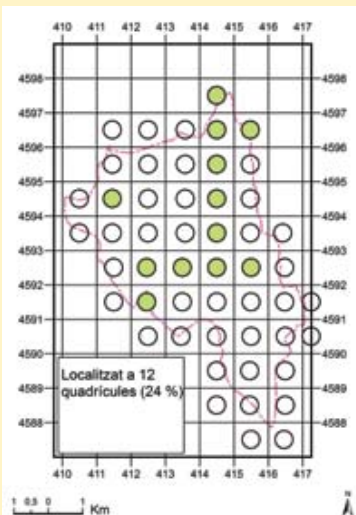
Estat de les poblacions: Bona



DESCRIPCIÓ

Amfibi urodel, d'uns 10 a 20 cm de llarg, dels quals la meitat corresponen a la cua. S'identifica ràpidament per la seva característica pell de color negre lluent, amb taques grogues irregulars. Als dos costats del cap i al llarg de tota l'esquena s'observen les glàndules paròtides i dues fileres de porus dorsals,

des d'on segreguen una substància irritant que la protegeix dels seus depredadors quan intenten caçar-la. No s'aprecien diferències aparents entre els dos sexes però durant l'època de zel les femelles tenen un tronc exageradament gruixut i botit, senyal que estan prenyades, mentre que els mascles tenen la zona cloacal inflada com si fos una butllofa. Les larves de color marró fosc fan d'uns 3 a 5 cm i podem observar-hi amb claredat les brànquies dels costats del cap. És característica, també, una taqueta clara a cada aixella de les extremitats.



On el trobem? *Viu a llocs ombrívols i humits amb vegetació abundant, com els fons dels torrents o dins dels boscos, on durant l'època càlida s'amaga a sota de troncs, pedres o fullaraca. Al poble se l'ha localitzat en alguns torrents i fondalades, a dins de boscos i per pistes forestals que passen per ells i també en fonts i safareigs d'aigua neta. No suporta les aigües contaminades, i prefereix aquelles que estiguin en moviment, fredes i ben oxigenades. Se l'ha trobat al torrent de Can Campanyà i a prop de les cases on, a causa de la contaminació, la seva població està desapareixent i no se n'ha trobat cap des de l'any 1999.*

És una espècie nocturna, terrestre i de moviments força lents que només s'apropa a l'aigua durant la fase de reproducció. L'època de màxima activitat comença amb les primeres pluges de la tardor, moment en què les salamandres surten dels forats per començar a moure's després de restar mesos amagades als seus caus. Apareix durant les nits tranquil·les i amb molta humitat ambiental, o al dia següent després d'una forta pluja. Quan se la descobreix acostuma a quedar-se completament quieta. S'alimenta d'animals lents com cucs, llimacs, cargols i altres invertebrats de cos tou.

A diferència de la resta d'amfibis, la salamandra no diposita els ous a l'aigua, sinó que és ovovivípara i desenvolupa les larves a l'interior del cos de la femella, que pareix les cries a l'aigua ja completament formades.



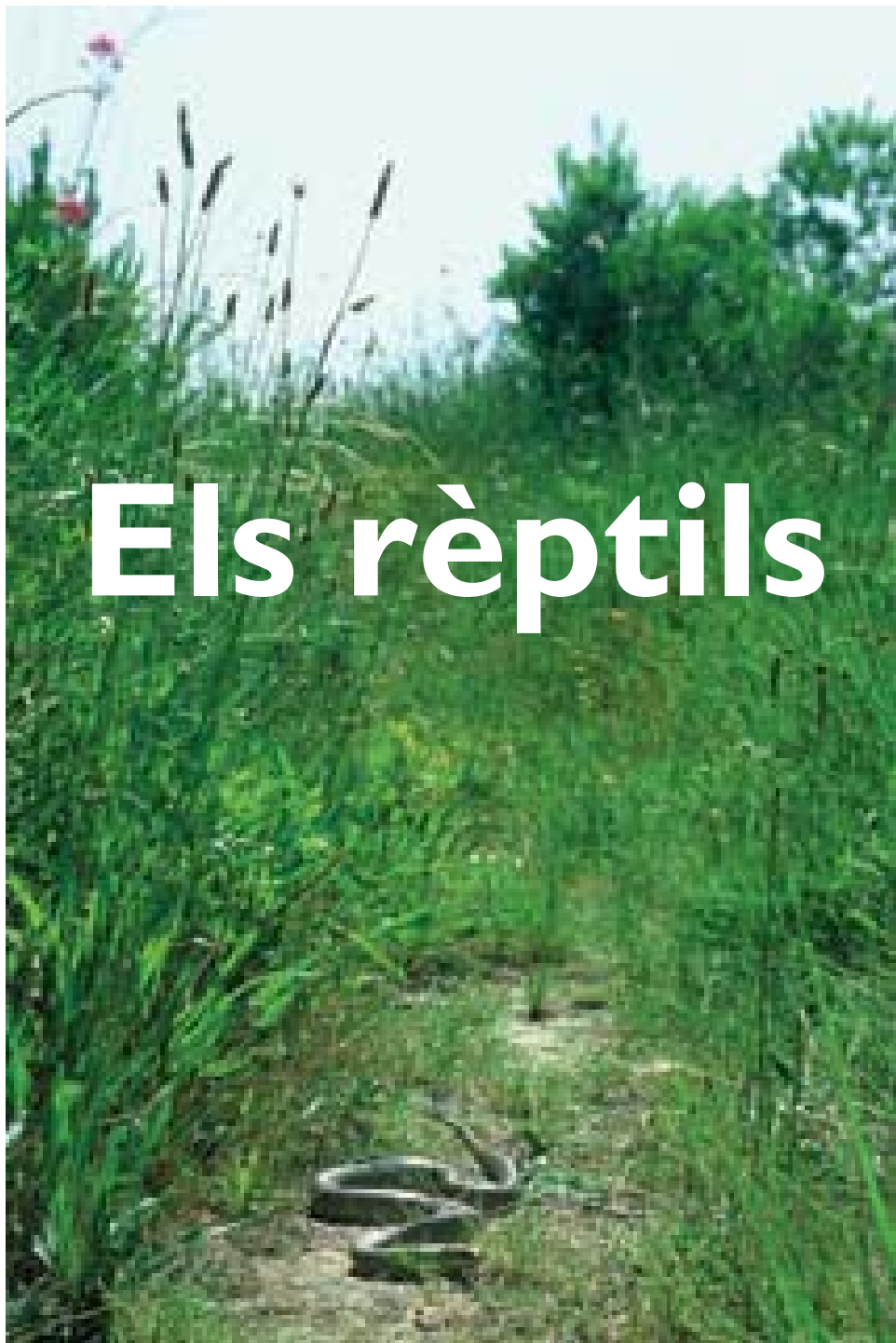
Dades d'interès



La duració de la fase larvària és de 2 a 6 mesos.

Estat de les poblacions: Crítica

Els rèptils

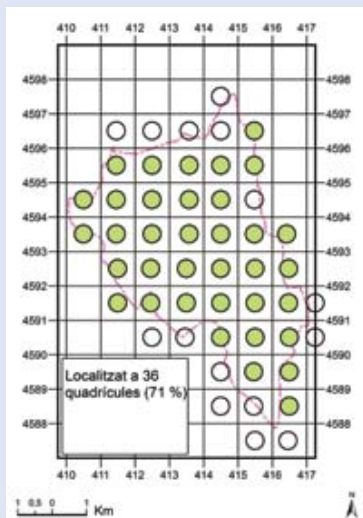




DESCRIPCIÓ

El dragó comú és un gecònid d'uns 15 cm de longitud, la meitat dels quals pertanyen al cos. La coloració és, en general, grisenca i aquesta pot variar d'intensitat depenent de l'hora del dia i si l'animal està o no insolant-se. Normalment a la nit, quan surten a caçar, són d'un gris blanquinós i du-

rant el dia, quan estan exposats al sol, són quasi negres per aprofitar millor els raigs de sol. El ventre és blanquinós o grogós. Té un aspecte espinós i el seu cos és força robust però aplanat; el cap també és gran i ample. Al ser un animal d'hàbits crepusculars o nocturns, ha desenvolupat uns ulls molt grossos amb la pupil·la vertical. Només tenen ungla al tercer i quart dit de cada extremitat, però en tots hi té un seguit de lamel·les a la part de sota de cada dit, que li serveixen per escalar parets verticals. Les cues regenerades són més rabassudes i llises.



On el trobem? És un rèptil molt fàcil d'observar i sens dubte es pot dir que la progressiva urbanització del terme n'ha afavorit la dispersió per gairebé tot el municipi. Sovint se'l veu enganxat a les parets de moltes cases (fins i tot a dins, sempre en busca d'insectes) tant del nucli urbà com de les urbanitzacions i polígons industrials, on troba aliment i pocs depredadors. També se l'ha observat al camp en espais oberts, edificacions abandonades, barraques i pous. Al Llobregat el veiem en les grans roques del riu, on s'insola durant el dia, i fins i tot a les proximitats de les basses on hi ha infinits de mosquits.

El dragó comú és un rèptil en general actiu durant la nit, que és quan comencen a aparèixer els mosquits, aranyes, arnes i tota mena d'insectes nocturns de què s'alimenta. Durant el dia és fàcil observar-lo prenent el sol a les roques i troncs, i a les pedres del jardí, on s'està completament quiet; desapareix, però, ràpidament al seu cau si ens hi apropem. La reproducció té lloc durant la primavera i les femelles dipositen de 2 a 4 ous totalment esfèrics, d'un centímetre cadascun, en alguna esquerdada de la roca o en les esquerdes dels talussos o els jardins. No els enterren i, en ocasions, es poden observar a ull nu a través d'alguna fissura del terreny.

Com les sargantanes, els dragons poden desprendre's de la cua a voluntat, cosa que l'ajuda a escapar dels múltiples depredadors, com les serps llises i aus nocturnes.



En aquesta fotografia podem veure ous de dragó comú, dipositats en una escletxa d'una paret del bosc a Can Campanyà

Dades d'interès



La posta d'ous és al maig i juny, i els ous eclosionen al mes o dos mesos.

Estat de les poblacions: Bona

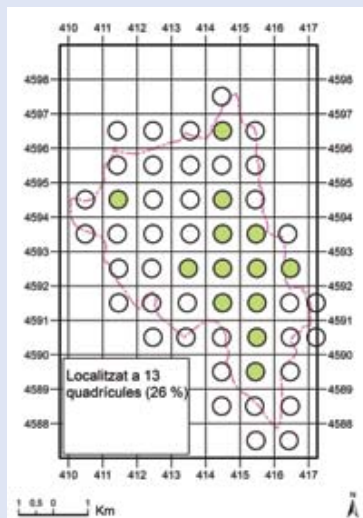


DESCRIPCIÓ

Semblant al dragó comú però més petit, de 8 a 10 cm, d'aparença més fràgil i no tan espinosa sinó més aviat berrugosa. Com indica el seu nom és d'un to rosat translúcid (fins al punt que es poden arribar a distingir els ulls a través de la pell) amb taques irregulars, de color marró.

També presenta puntets

blancs als costats del cos. La coloració pot tornar-se bruna i menys transparent en alguns exemplars adults, sobretot aquells trobats a l'interior dels pous, on cacen aranyes. Un altre caràcter que el distingeix és que posseeix ungles a tots els dits, a diferència del dragó comú, i la cua, sovint, té franges transversals que s'alternen entre clares i fosques.



On el trobem? Aquesta espècie, de difícil observació al nostre terme, es troba a les parets naturals o artificials que hi ha a les vinyes i horts, a les grans roques de les vores del riu o rieres, i torrents. A Castellbisbal ha estat trobat solament pel camp, mai en zones urbanes, tot i que sovint apareix per les parets i tapes de dipòsits d'aigua d'antics conreus. També ha estat localitzat entre les fissures de les parets d'argila o sota de les pedres d'espais oberts i secs. Al riu Llobregat i a zones properes a la riera de Rubí és relativament abundant, comparat amb la resta de zones de Castellbisbal.

De costums nocturns gairebé estrictament, a vegades se'l pot trobar al capvespre o al matí insolant-se en alguna pedra. És un bon escalador gràcies als milers de ganxos microscòpics que té a sota del dits.

Quan surt al vespre cerca invertebrats dels quals s'alimenta, ja sigui grim pant per les parets o desplaçant-se pel terra. Sovint perd la cua quan se l'intenta agafar, igual que les sargantanes. Quan el subjecten o és capturat, emet un petit xisclet.

La seva alimentació és a base d'insectes que s'apropen als llums artificials o es troben propers a les humitats com poden ser pous o rieres.

Ponen de 3 a 5 ous blancs de closca dura i gairebé esfèrics entre les escletxes de les parets i talussos d'argila o sota pedres sense enterrar-los.



Dades d'interès



La posta d'ous és entre maig i agost, i els ous eclosionen al mes o dos mesos.

Estat de les poblacions: Crítica

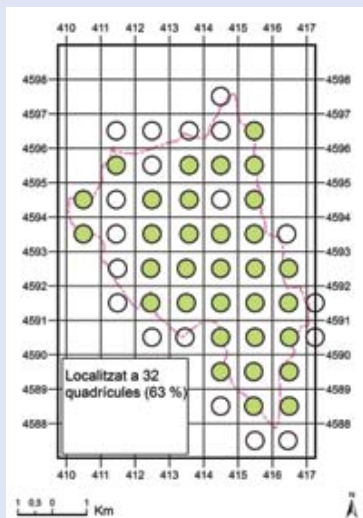


DESCRIPCIÓ

Sargantana d'aspecte esvelt, fràgil i amb el cos aplanat, que arriba a fer de 10 a 12 cm de longitud; la cua representa d'una, a una i mitja vegades la longitud del cos. La coloració pot ser molt variable en cada animal, però, en general, són de tons marrons torrats amb franges clares i fosques que li ratllen

l'esquena i els costats del cos, des del clatell fins al principi de la cua. El ventre acostuma a ser clar o groguenc, i a diferència de la sargantana cuallarga, a sota de la gola es pot observar un seguit d'escames que li pengen a mode de collar (és el que s'anomena "collar").

Els mascles tenen una aparença més robusta, un cap més gran i una coloració més fosca i puntejada que les femelles. Aquestes són més petites i de colors més discrets i presenten línies en comptes de punts. Els exemplars juvenils són generalment més foscos que els adults.



On el trobem? Viu a prop o dins de l'entorn humanitzat, i colonitza ràpidament les construccions noves com parcs o jardins on sembla que té una predilecció especial pels murs assolellats on troba bons amagatalls entre les esquerdes, i prou quantitat d'invertebrats per alimentar-se. A Castellbisbal se l'ha vist en parcs i jardins del nucli, en les escoles, en les torres de les urbanitzacions, pels polígons industrials i en tot tipus d'infraestructures humanes com poden ser barraques de vinya o dipòsits d'aigua dels conreus. Tant als marges de pedra del Llobregat com a la riera de Rubí també hi ha estat localitzada.

És una sargantana estrictament diürna i molt termòfila que, mentre s'insola, acostuma a eixamplar el dors per aprofitar al màxim la calor que atrapa del terra i del Sol. Al poble, si fa bon temps pot sortir dels caus d'hivernada a mig hivern i se la pot observar prenent el sol per murs i marges de camins o jardins. És un animal de moviments ràpids i nerviosos que escala molt bé les parets i es desplaça millor pels murs que no pas pel terra. Quan es troba en perill o se la intenta subjectar, pot desprendre's de la cua a voluntat, i en regenera una de nova al cap d'un temps, sempre més curta i d'aspecte diferent que l'original (aquesta característica s'anomena autotomia). És una sargantana insectívora que caça tot tipus d'insectes petits com aràcnids, marietes, mosques, mosquits o paneroles.



Dades d'interès



La posta d'ous és entre maig i agost, i els ous eclosionen al mes o dos mesos.

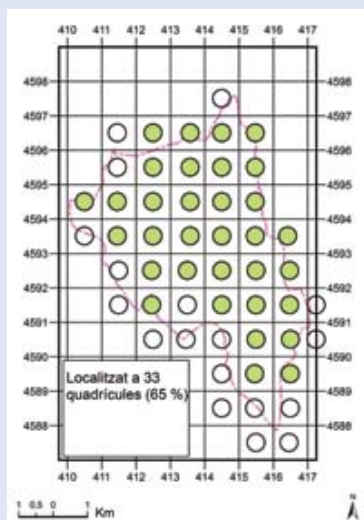
Estat de les poblacions: En retrocès



DESCRIPCIÓ

La sargantana de cua llarga és un saure de mida considerablement gran, que pot arribar a mesurar més de 25 cm, en que la llarga cua representa uns dos terços de la longitud total. De cos robust i allargat, la seva coloració és inconfusible: el color general del cos és marró o brugrisós i, sobre aquest fons,

destaquen un parell de línies paral·leles de color groc que li ratllen cada costat del cos. En ocasions, sobretot el mascle, també pot tenir dues o tres taques blaves pels costats. El ventre és molt llis i de color blanc i no presenta collaret d'escames al coll. Un tret que la diferencia ràpidament de qualsevol altre saure són les característiques escames sobreposades (d'igual forma que les teules d'una casa), que li donen una aparença força espinosa. Durant el zel, els mascles se'ls torna el cap i la gola d'un vistós color taronja.



On el trobem? Es tracta del rèptil més abundant de Castellbisbal a causa, en bona part, de la idoneïtat de les característiques del terreny: busca espais oberts amb una bona cobertura vegetal baixa formada principalment per matollar sec, boscos degradats o brolles bastant denses, on pugui amagar-se ràpidament en cas de perill. També és força freqüent a les clarianes dels boscos i les vores dels camins on acostuma a situar-se quieta a la base de les plantes mentre pren el sol o intenta caçar algun insecte. Evita les zones més urbanitzades i és fa rara en espais amb poca il·luminació o amb vegetació escassa com els fons del torrents o el Llobregat.

És molt vergonyosa i molt ràpida (segurament és el rèptil més ràpid del nostre territori) i, tot i deixar-se veure força sovint pels camins, no és gens fàcil d'agafar i molt menys de fotografiar ja que al més mínim perill desapareix de manera fulminant entre els matolls. És molt terrestre i termòfila i durant els dies més calorosos de l'estiu és dels pocs rèptils que s'atreveix a aguantar unes temperatures tan altes i es capaç de sortir a caçar. Tot i això, en ocasions també s'enfila pels arbusts i arbres per buscar l'ombra. S'alimenta de petits invertebrats, principalment insectes com saltamartins, escarabats, aranyes, coleòpters i formigues.

Un comportament força curiós d'aquesta sargantana (igual que els dragons) és que, quan se l'agafa emet uns petits xisclets molt aguts mentre prova d'alliberar-se.



Dades d'interès



La posta d'ous és entre maig i juliol, i els ous eclosionen al mes o dos mesos.

Estat de les poblacions: Bona

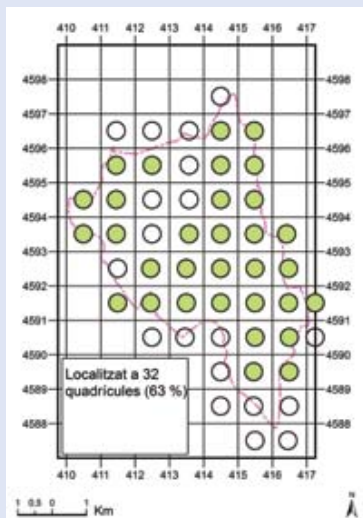


DESCRIPICIÓ

Aquest és el llangardaix més gran d'Europa i pot arribar a mesurar de 50 a 60 cm inclosa la cua (20 cm de cos), tot i que s'han trobat exemplars enormes de fins a 80 cm. És de colors molt vistosos i llampants, el llom és de color verd grogós més o menys intens, depenent de l'època de l'any, amb un fi

espurnejat negre per tot el cos i les potes; el cap i la cua, en canvi, acostumen a ser de tons més aviat verds-marronosos. Pels costats del cos s'observen dues o tres fileres de taques blaves molt vistoses anomenades ocells (d'on li ve el nom).

Els mascles tenen una aparença molt robusta i un cap gros i massís. Les femelles, en canvi, són més petites amb un cap més estret i estilitzat i un ventre més llarg i ample per poder emmagatzemar una major quantitat d'ous. Els juvenils són de color marró o verd amb ocells, grocs al dors i blaus als costats.



On el trobem? Se'l troba en indrets molt diversos sempre que estiguin assolellats, com els matollars, bardissars, ermots, camins i fins i tot a prop de construccions humanes (camps de fruiters i vinyes mig abandonades, masies, barraques, murs de pedra, jardins de les cases de les urbanitzacions o polígons industrials).

Al municipi se l'ha vist en diversos llocs tot i que en general no és gaire abundant. També se'l pot observar en espais degradats com antigues pedreres i zones que han patit incendis forestals i la vegetació encara no és gaire densa. Dins dels boscos és rar sinó és pels límits d'aquest o en clarianes.

És un llangardaix molt tímid, que s'amaga ràpidament i sorollosa al seu cau o entre la vegetació quan veu algú o sent algun perill. En cas que no tingui escapatòria o l'hagin subjectat, obre la seva gran boca davant l'enemic mossegant fort si cal. L'activitat d'aquest llangardaix es redueix a prendre el sol pel matí fins que aconsegueix la temperatura òptima per començar a caçar (als estius molt calorosos només surt a primera hora del matí o a última de la tarda i evita les hores de més sol).

En general s'alimenta d'invertebrats, però, quan són adults, cacen tot tipus de preses, com sargantanes, petits rosegadors, cries d'ocell i fruita dels horts i vinyes. Després d'haver menjat, torna al costat del seu cau on reposa mentre pren el sol sobre alguna pedra o un tronc la resta del dia.



Dades d'interès



La posta d'ous és al juny, i els ous eclosionen al setembre.

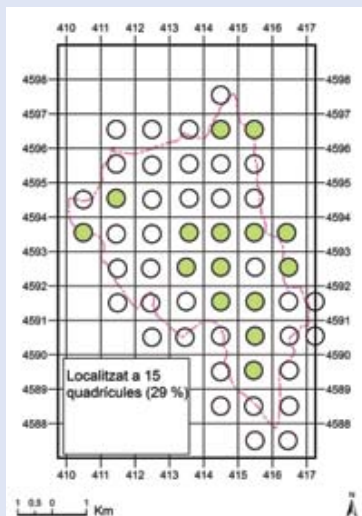
Estat de les poblacions: Bona



DESCRIPCIÓ

A primera vista aquest rèptil té l'aspecte d'una serp però en realitat es tracta d'un llangardaix que l'evolució ha fet que perdés les extremitats i es convertís en un llangardaix sense potes. Alguns caràcters que encara conserva són oïda, parpelles mòbils i capacitat de desprendre's de la cua. Pot

arribar a fer fins a mig metre encara que normalment no sobrepassa els 40 cm; té una cua molt llarga que fa la meitat de la longitud total del cos. Les principals diferències entre els dos sexes es donen en la coloració del cos: les femelles més vistoses que els mascles, són de color marró amb els costats foscos i a vegades presenten una línia vertebral negra; els mascles, en canvi, són d'un marró (generalment clar o cremós) uniforme amb alguna taca blava. Els juvenils són semblants a les femelles però tenen el llom d'un vistós color daurat.



On el trobem? A diferència de la majoria de rèptils el vidriol o serp de vidre tolera força bé el fred i pot viure en ambients força ombrívols com l'interior de pinedes, les fondalades dels torrents, a prop de basses, rieres i pels horts del Llobregat. En espais oberts sense gaire vegetació serpenteja per les zones de matollar on pot desplaçar-se amb facilitat. També se l'ha arribat a veure en zones properes a nuclis urbanitzats.

En general creiem que les poblacions d'aquesta espècie no són gaire elevades tot i que s'ha de considerar la dificultat de localitzar un animal de costums tant discrets i reservats com aquest.

Té hàbits crepusculars o nocturns, i apareix de manera molt discreta quan se'n va el sol, a la recerca d'animals lents com ell, com ara llimacs, escarabats, erugues, etc. Es desplaça com una serp, però molt lentament, encara que en un instant pot desaparèixer entre la vegetació de manera sorprenent. Durant el dia, tot i que no se'l veu, està insolant-se indirectament a través d'una superfície calenta (sota d'una pedra o entre la fullaraca). No és un animal que mossegui amb facilitat, sinó que prefereix fugir amb el moviment escapadís o com a últim recurs fer servir l'autonomia de la cua com a defensa. Una altra característica que el fa especial de la resta de rèptils és l'ovoviviparisme, és a dir, que no enterra els ous a l'exterior, sinó que les cries surten directament ja formades.



Dades d'interès



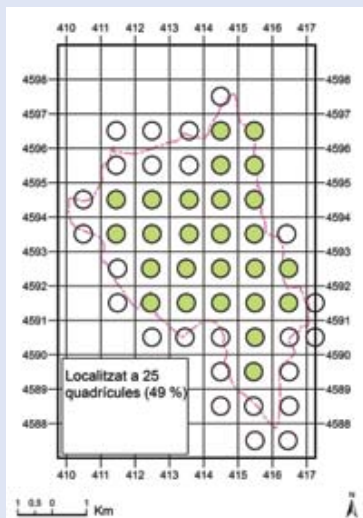
El naixement de les cries és d'agost a octubre.

Estat de les poblacions: Bona

DESCRIPCIÓ

Els dos trets més característics d'aquest ofidi són la seva mida i el seu caràcter. Es tracta d'una serp inconfusible, tant per la seva llargada com per la seva fisonomia facial: de seguida que veiem la cara denotem el caràcter d'aquesta serp, a causa de les escames supraoculars molt prominents, el cap gran i estret, i un xic punxegut. Pel que fa a la seva mida, és la serp més grossa que podem trobar a Europa i pot arribar a mesurar fins a 2 metres, però no sol arribar-hi.

La coloració d'aquesta serp és variable segons la seva edat: els exemplars juvenils presenten un disseny de taques blanques i fosques (marrons i grises) que aniran desapareixent a mida que es facin grans. Els adults tenen una coloració verda uniforme, que s'anirà enfosquint, amb una taca negra al clatell. El ventre d'aquestes serps és molt variable, des de blanquinós a tacat de negre.



On el trobem? Aquesta és una de les serps més habituals de trobar, a causa de la seva gran presència a Castellbisbal i ubiqüitat: generalment la podem trobar en els camps oberts de cereals que queden (on hi ha les més grosses), horts, vinyes, i fins i tot als boscos. També la trobem a les vores del riu Llobregat, on troba força aliment. No es troba, en canvi, a altres llocs humits com rierols i basses, sinó que prefereix les zones més seques. S'han trobat individus a dins de cases o jardins, cercant ratolins i sargantanes, i també a prop de les indústries, on caça rates o cerca calor, i fins i tot a les vies del tren, on busca l'escalfor.

De costums estrictament diürns, durant l'estiu redueix les sortides cap al vespre o bé de bon matí. Segons la mida i edat dels individus s'alimenten primer d'insectes i després de sargantanes, dragons, petits rosegadors (talps, musaranyes, ratolins). Les serps verdes adultes poden arribar a alimentar-se de conills, ocells, com les garses, rates, llangardaixos o cel·lats adults i serps. Aquesta espècie és l'única que té verí, que només utilitza per immobilitzar les preses quan se les empassa, per evitar lesions amb les preses grans. És una serp que fuig ràpidament dels humans però és molt agressiva si se la intenta capturar o se l'acorrala: es llença sovint amb la boca tancada però pot mossegar fortament si està molt espantada. És capaç d'alçar-se com una cobra per tal de fer fugir l'agressor.



Dades d'interès



La posta d'ous és al juny i juliol, i els ous eclosionen al setembre.

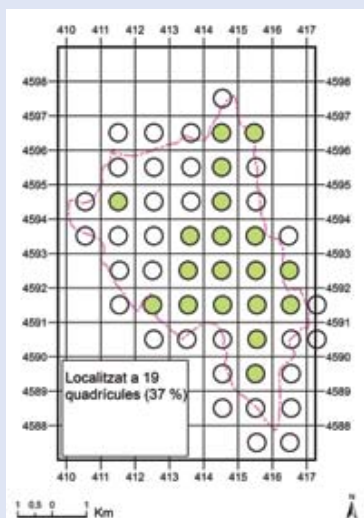
Estat de les poblacions: Bona



DESCRIPCIÓ

Juntament amb la serp verda, són les dues grans serps que trobem a Castellbisbal. Els individus adults mesuren fins a l'5 metres de llarg tot i que no sol passar d'1'2 m. És una serp gruixuda de color marró lluent (des de brunes a groguenques i griseses) i als dos costats del cap presenta una franja

fosca que ressegueix en diagonal des de l'ull fins a la boca. Les serps joves estan més tacades; en destaca un dibuix en forma d'escala format per dues línies paral·leles que els ressegueixen tota l'esquena i un seguit de marques transversals que les uneixen. A mida que la serp va creixent, les marques transversals van desapareixent, quan arriba a l'edat adulta, només li queden les dues línies paral·leles. El ventre és groc o blanquinós. Les mudes s'identifiquen fàcilment perquè es poden reconèixer les dues línies paral·leles del disseny dorsal.



On el trobem? És un rèptil molt termòfil, que comparteix llocs similars als que sovintreja la serp verda, com tota mena d'espais oberts i assolellats amb vegetació aclarida. Se l'ha localitzat en camps de conreu, vinyes, zones ermes amb vegetació degradada, matollars, rocams, vessants solells, brolles i zones boscoses no gaire denses. És una serp comuna a Castellbisbal, on és fàcilment trobada per la gent que surt a passejar pels camins de boscos i cultius, i també a zones properes d'activitat humana com les urbanitzacions, polígons industrials o carreteres, on malauradament són aixafades sovint pels vehicles.

Activa durant l'època càlida de l'any, es tracta d'una serp ràpida i nerviosa que s'amaga discretament quan nota presència humana. Agressiva en cas que no es pugui escapar o se la intenti capturar, es defensa xiulant amenaçadorament i intenta mossegar projectant atacs amb la boca oberta. Surt al matí a escalfar-se i, a l'estiu, quan fa molta calor, també se la pot veure al vespre (sovinteja les carreteres).

Generalment és terrestre, però quan caça també s'enfila pels arbres on saqueja els nius d'ocell. La seva alimentació és molt variada i pot capturar tot tipus de preses: invertebrats (només quan és jove), rèptils (dragons, sargantanes i llargardaixos), ocells i mamífers (conills, ratolins i fins i tot ratpenats) que embolcalla amb el cos i els subjecta mentre se'ls menja.



Dades d'interès



La posta d'ous és del maig a l'agost, i els ous eclosionen al setembre.

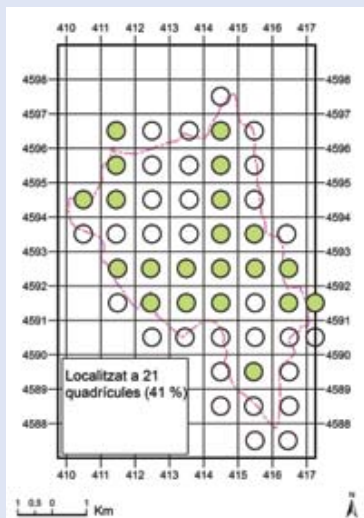
Estat de les poblacions: Bona



DESCRIPCIÓ

Aquesta és una serp amb una coloració variable, però que a la nostra zona mostra un patró molt regular: a l'esquena presenta una línia en ziga-zaga, normalment bastant contínua, de color marró fosc o negre sobre un dors marró claret sorra. Aquest disseny dorsal és una adaptació de l'espècie per

tal d'imitar els colors de l'escurçó (*Vipera latasti*). Els ulls són molt particulars i és el tret més important, juntament amb la cua allargada, per tal de distingir-la de l'escurçó: la pupila és rodona i l'iris és de color groc daurat, que ressalta en el seu cap fosc. El ventre té una coloració ataronjada amb taques negres, quadrades o rectangulars, distribuïdes en dues línies paral·leles. No és una serp massa gran, entre el mig metre i els 70 cm. Esporàdicament s'ha trobat algun exemplar de mida molt propera al metre i amb un cos molt robust.



On el trobem? Viu necessàriament en espais on hi hagi punts d'aigua ja que és en aquests llocs on troba les seves preses: al Llobregat, és on s'han citat les poblacions més importants tant en nombre d'individus com en la grandària dels exemplars. Generalment podem trobar un o dos individus en una bassa petita, però en llocs on hi ha basses temporals se'n poden localitzar diverses, sobretot si hi ha postes de gripaus que són aliment segur. Apareix també en rieres netes, torrents i safareigs i fins i tot en llocs on no hi ha cap zona d'aigua, sota pedres o movent-se, ja que és una serp que es desplaça molt i sovint.

La seva vida és essencialment aquàtica, on s'alimenta i hi passa bona part del dia (i a vegades, la nit). Tot i així, no és rar trobar-la fora, cercant altres punts d'aigua. Pren el sol en roques, entre la vegetació, etc. És una nedadora extraordinària que pot arribar a estar-se 15 minuts sota l'aigua. Caça capgrossos i larves de salamandra, així com granotes i alguns gripaus i també peixos al riu Llobregat. És una serp amb un caràcter bastant tranquil, que es deixa veure fàcilment tant de nit com de dia a l'estiu. No és massa espantadissa i, encara que no es deixa agafar, no ataca mai, només intenta fugir. Les estratègia de defensa són: l'alliberació de secrecions fèrides, fer-se la morta, i aixafar el cap, dilatant les mandíbules i bufant fort, imitant així a un escurçó; és l'estratègia més efectiva de les tres.



Dades d'interès



La posta d'ous és al juny i juliol, i els ous eclosionen al setembre.

Estat de les poblacions: Bona

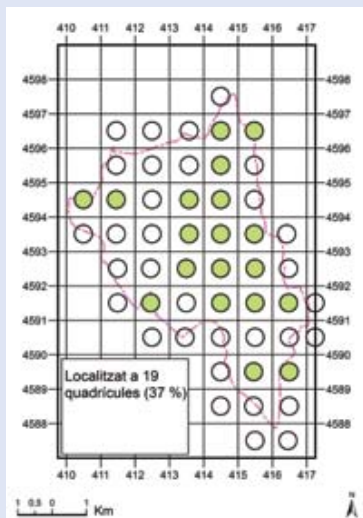


DESCRIPCIÓ

Serp petita i prima d'uns 50 a 65 cm de llarg. De color marró amb rastres de franges obliqües, fosques i desdibuixades al llarg del llong. El ventre és vermell ataronjat amb taques quadrades de color negre.

El cap és arrodonit i el pot eixamplar quan es troba amenaçada. El musell és punxegut i arrodonit. La disposició de les taques del cap la identifiquen amb facilitat d'altres serps semblants: d'una banda té una taca en forma d'"U" darrera del cap en forma de corona –Coronella–; l'altra taca comença al coll i travessa l'ull, passant per sobre del musell com si fos una brida que li tanca la boca.

Les típiques mudes també serveixen per identificar aquesta espècie: cal mirar si la quarta i cinquena escames supralabials es troben en contacte amb l'ull. En la resta d'espècies de serp, l'ull coincideix amb la tercera i quarta escama labial.



On el trobem? Viu en zones seques i pedregoses amb vegetació herbàcia o arbustiva; també sovinteja talussos i marges de camins assolellats, on troba fissures i forats per amagar-se i trobar prou aliment. Al contrari d'altres serps més arborícoles, no acostuma a enfilar-se pels arbres o els murs, però sí que la hi trobem, aprop, d'ells cercant dragonets i altres espècies de saures. També ha estat localitzades en brolles i herbassars així com en conreus mig abandonats de la part nord del municipi, on sovint apareixen ofegades dins de pous, a l'intentar caçar alguna sargantana o dragó que estava pels voltants del forat.

Per la seva activitat crepuscular i nocturna no és gaire habitual veure-la ja que durant el dia tan sols surt per insolar-se, o buscar parella en l'època del zel. Quan es fa fosc, treu el cap del cau per anar de cacera a alimentar-se de sargantanes, petits llargardaixos i dragons comuns i rosats, que acorrala a dins dels seus caus. També s'alimenta d'algun invertebrat i, a vegades, també d'altres serps més petites.

És una serp completament inofensiva, que no mossega ni tan sols quan es troba en perill; no és torna agressiva, com sí que ho fan altres espècies de serps. Per defensar-se tan sols eixampla el cap alhora que bufa, fent veure que mossega projectant atacs amb la boca tancada.

Aquesta espècie és constrictora (com les boes i pitons), que envolten a les seves preses i les ofeguen lentament.



En veure'ns, aquesta serp llisa meridional s'amaga al cau d'on ha sortit fa poc.

Dades d'interès



La posta d'ous és al juliol, i els ous eclosionen a l'agost i setembre.

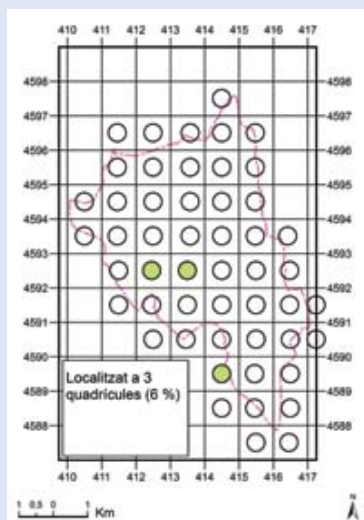
Estat de les poblacions: Crítica



DESCRIPCIÓ

Pot arribar a mesurar fins a 20 cm de closca i és l'única tortuga autòctona que encara tenim a Castellbisbal. A diferència de les tortugues de terra, les d'aigua tenen el cos adaptat a la natació, per tant, té una closca aplanada i els dits de les potes units per una membrana. En general són de color mar-

ró grisos o fins i tot verd oliva: quan acaben de sortir de l'aigua encara són més fosques i lluent. El cap és llis i arrodonit i pels costats del coll, es poden distingir dues o tres línies grogues o rogenques. Amb l'edat, la closca dels animals més vells queda molt desgastada i algunes tortugues agafen infeccions per algues a la closca, que els provoquen descamacions. Els juvenils fan uns 3 cm en néixer i tenen uns colors més contrastats i una petita cresta longitudinal que els ressegueix tota l'esquena. La cua també és més llarga.



On el trobem? D'ambients estrictament fluvials o lacustres i de costums gregaris, li agrada molt prendre el sol en petits grups (fins i tot amb tortugues de Florida) damunt d'alguna pedra o qualsevol altre tipus de material propers als marges del riu. Al terme tan sols se la troba en alguns trams del Llobregat especialment els trams d'aigües tranquil·les amb poc corrent i amb vegetació de ribera a les vores per poder-s'hi amagar.

Els nivells de contaminació fluctuants del Llobregat i les periòdiques avingudes d'aigua del riu són els altres dos factors que fan perillar l'estat de les seves poblacions.

Sempre alerta dels seus depredadors, al més mínim perill es submergeix ràpidament a l'aigua per tornar a treure discretament el cap a la superfície quan l'amenaça hagi passat. Malgrat els seus costums aquàtics també pot fer desplaçaments per terra: es localitzant als horts de les vores del Llobregat durant l'època d'hivernada.

Té una alimentació omnívora encara que és bàsicament carnívora, caça tot tipus de vertebrats i invertebrats aquàtics que troba pel riu, com ara peixos, crancs, amfibis (granotes sobretot), i alguna serp d'aigua. També pot menjar vegetals i carronya.

La població d'aquesta espècie està seriosament afectada per la introducció de la tortuga de Florida al riu, ja que aquesta última arriba a fer-se més gran i agressiva que l'autòctona i han de competir per l'hàbitat i l'aliment.



Dades d'interès



La posta d'ous és al juliol, i els ous eclosionen a l'agost i setembre.

Estat de les poblacions: Crítica

Les espècies descrites en aquesta guia són les que hem trobat dins el terme municipal de Castellbisbal i ens hem basat en les observacions realitzades per part dels autors. No obstant això i segons les fonts bibliogràfiques, podríem trobar altres espècies que no apareixen aquí. No tenim constància que cap altra persona les hagi observades en el terme, però per la proximitat amb altres poblacions on hi ha aquestes espècies, i per l'hàbitat favorable de Castellbisbal, podrien aparèixer aviat o haver-ho fet ja.

Aquestes espècies potencials són tres:

L'escurçó ibèric (*Vipera latasti*): ha estat observat als límits de Castellbisbal. És l'única serp verinosa que podríem arribar a tenir a Castellbisbal. Mesura uns 20 cm i és de cos molt robust i amb el musell punxegut mirant al cel. El color és gris bru, amb una línia transversal de coll a cua fent una ziga-zaga de color negre.

La serp de collaret (*Natrix natrix*): és una serp molt bonica, que quan és jove presenta una taca al coll, de color groc o blanc, que destaca sobre el seu cos de color fosc negre. De mida mitjana, arriba al metre de llargada. És una serp aquàtica que viu sempre en punts d'aigua i és l'única serp que es pot alimentar del gripau comú i del corredor.

La sargantana cendrosa (*Psammodromus hispanicus*): molt similar a la sargantana de cua llarga, però de mida més petita. Presenta sempre més de dues línies transversals de color clar sobre un cos marronós. Habita als mateixos llocs que el seu germà.



Exemplar d'escorçó ibèric, fotografiat a la Llacuna (Anoia). Fixeu-vos en les pupil·les verticals, la cua curta i el cos robust.

I. Amenaces per als amfibis i rèptils

El principal causant de mortalitat dels amfibis i rèptils és, sens dubte, l'humà, per diverses motius, com són la construcció i destrucció d'hàbitats, la contaminació, la caça i la mort directa dels animals, els incendis i els atropellaments. També hi ha causes naturals, però que són una petita proporció i que en cap cas es pot considerar una agressió o amenaça per al manteniment de les espècies. En aquestes causes naturals hi ha l'àguila marcenca, les guineus, els senglars i altres mamífers que

conviuen al nostre municipi i que formen part de les diferents xarxes tròfiques que mantenen l'equilibri natural del control de les poblacions. Com a causa natural però negativa, que prové de la mà de l'humà, tenim la introducció d'espècies. A Castellbisbal n'hi ha dos exemples: la tortuga de Florida i el cranc de riu americà que, per diferents competitivitats desplacen i amenacen de manera contundent les espècies autòctones que cal protegir.



Una salamandra acabada d'aixafar per una moto de cross, en un camí on sovintaja aquesta espècie.

1.1 Els atropellaments

Els atropellaments són una de les grans causes de mortalitat d'amfibis i rèptils; això potser no és gaire conegut ja que és difícil de veure: quan un animal és atropellat, de seguida apareix un carronyaire (garses, guineus, etc.) i se n'enduu les restes; podria semblar que ajudem a aquests últims a alimentar-se, però els atropellaments no són una mort natural, és una incursió humana a la cadena alimentària i que mata els individus sense discernir. És un fet que passa arreu de Catalunya i Europa, però en països més sensibilitzats i avançats, com ara Alemanya, s'esforcen a senyalitzar punts de les carreteres on hi ha perill d'atropellaments, o bé s'hi fan obres amb passadissos per sota les carreteres, per tal que no puguin travessar-les. Els animals que moren atropellats són diferents segons l'època de l'any i l'hora del dia: durant l'estiu, al matí i la tarda, fins i tot al vespre, les serps verdes, blanques i a vegades

alguna serp llima, són les que fatalment moren a l'anar a cercar la calor que desprèn l'asfalt. Durant la primavera i la tardor, quan hi ha humitat o plou, els amfibis són els perjudicats, quan volen anar a les basses on es troben per aparellar-se, i una carretera hi passa pel bell mig. A més, hi hem d'afegir que molts amfibis, al veure les llums dels vehicles, queden parats, cos que en fa més probable l'atropellament. Les espècies més perjudicades són el gripau corredor, la salamandra, la reineta, la granoteta de punts i el gripau comú per ordre de morts a l'any. El gripau corredor té una gran mortalitat a causa de la seva biologia, ja que es pot desplaçar força en una mateixa nit.



Serp verda acabada d'atropellar a la carretera de Terrassa.

1.2 Els pous

A principis del segle XIX pràcticament totes les terres del poble estaven conreades de vinya. Com que s'havien d'ensulfatar molt sovint per protegir els ceps d'infinat de malalties paràsites calia tenir aigua permanent a prop del tros de terra. D'aquesta manera els pagesos construïen un dipòsit d'aigua al centre de la vinya on emmagatzemaven aigua durant tot l'any per poder aplicar el remei als ceps amb sulfat de coure. Amb el temps la vinya va deixar de ser rendible i, cap als anys 60 i 70, hi va haver un important canvi d'usos del sòl; les zones més planeres del poble, com la llera del Llobregat i alguns torrents, es van omplir d'indústries i, per contra, la majoria de conreus van ser abandonats. L'abandó dels conreus va deixar ermes una gran quantitat de terres del poble que, amb els pas dels anys, han anat colonitzant primer els matolls, després els arbusts i, finalment, el bosc, cosa que ha anat esborrant lentament l'antiga vinya. D'aquesta manera tot es va anar perdent, tot excepte els pous ja que els pagesos, ja sigui per oblit o per deixadesa, no van pensar de tancar-los o colgar-los amb terra.

Actualment tot el terme està ple d'aquests forats, la majoria d'ells mig amagats per la vegetació que constitueixen un greu problema per als animals que viuen al bosc i per a les persones que passegen tranquil·lament pel camp. La nostra tasca, abans, durant i després d'aquest estudi, des de l'any 1998, ha estat localitzar els pous, fer-hi una inspecció periòdica per veure quines espècies i quin nombre d'hèrtils hi queien i, el més important, treure'ls i deixar-los anar immediatament (en el cas que l'animal estigués en condicions). També hem procurat, amb algun mètode (com fer unes rampes o bé tapant el pou en cas que estigués abandonat el conreu), facilitar la sortida dels animals caiguts dins. Aquest fet ha estat prou important, ja que en certs pous no hi hem tornat a trobar cap hèrtil des d'aleshores. No cal dir que no només hi han caigut rèptils i amfibis sinó tot tipus d'animals, com ara guineus, ocells, infinitats d'insectes, sobretot escarabats. Des dels inicis de les inspeccions fins ara hem localitzat uns 125 pous i segurament encara n'hi ha d'haver força més disseminats per tot el terme.



En Ramon subjecta una serp blanca, acabada de rescatar d'un pou per l'Albert.

A continuació presentem un mapa amb la localització dels pous que hem trobat al terme de Castellbisbal així com una relació d'espècies amb el nombre d'aquestes que han estat rescatades o bé que han mort en els pous:

. Salamandra comuna (<i>Salamandra salamandra</i>)	27 exemplars
. Tòtil (<i>Alytes obstetricans</i>)	34 exemplars
i diverses larves	
. Granota verda (<i>Pelophylax perezi</i>) present en 18 pous	diverses larves
. Granoteta de punts (<i>Pelodytes punctatus</i>)	14 exemplars
i diïverses larves	
. Gripau corredor (<i>Epidalea calamita</i>)	7 exemplars
i diverses larves	
. Gripau comú (<i>Bufo bufo</i>)	2 exemplars
. Sargantana cuallarga (<i>Psammodromus algirus</i>)	10 exemplars
. Llangardaix ocel·lat (<i>Timon lepidus</i>)	9 exemplars
. Vidriol (<i>Anguis fragilis</i>)	4 exemplars
. Dragó rosat (<i>Hemidactylus turcicus</i>) present en 6 pous	1 exemplars
. Dragó comú (<i>Tarentola mauritanica</i>) present en 36 pous	1 exemplar
. Sargantana ibèrica (<i>Podarcis hispanica</i>)	1 exemplar
. Serp verda (<i>Malpolon monspessulanus</i>)	22 exemplars
. Serp llisa meridional (<i>Coronella girondica</i>)	18 exemplars
. Serp blanca (<i>Rinechis scalaris</i>)	15 exemplars
. Serp d'aigua (<i>Natrix maura</i>)	2 exemplars
. Esquelets de colúbrid sense identificar	7 exemplars
 TOTAL	 175 víctimes

La problemàtica dels pous moltes vegades és la seva fondària o bé la seva mida reduïda. Sempre, però, hem aconseguit entrar-hi i treure'n els animals. Malauradament no sempre trobem els animals vius, o en bon estat; a vegades trobem animals en un estat lamentable: si estan morts, intentem identificar l'espècie i en traiem les restes. A l'estiu l'activitat dels hèrptils és molt elevada i per tant, la probabilitat que hi caiguin és molt gran. Durant aquesta època és quan es troben principalment totes les espècies. Per tant, és important la visita periòdica a aquests pous. A l'hivern només s'hi troben amfibis, sobretot tòtils i salamandres que hi cauen de camí als torrents.

Com a anècdota comentarem que els dragons comuns i els rosats no moren als pous perquè són capaços de caminar per les parets gràcies a la seves lamel·les adhesives. A més a més, hi viuen sovint ja que trobem bastants insectes dels quals s'alimenten. Aquests rèptils, alhora, provoquen que algunes serps hi caiguin a l'intentar caçar-los.



Mapa on s'assenyalen, amb punts vermells, tots els pous existents a Castellbisbal.



L'Albert recollint tòtils per dur-los a un lloc segur on no morin ofegats.

1.3 Els incendis

Els incendis, provocats o naturals, són una font de destrucció que desgraciadament han afectat, i molt, el nostre poble. No només han fet canviar el paisatge que tants anys i anys ha trigat a créixer, eliminant els boscos verds i imponents, sinó que han fet desaparèixer moltes espècies animals de forma directa i indirecta. Directament per què els han matat, i indirectament per la desaparició dels seus hàbitats d'aquestes i de la seva alimentació: la serp blanca, que viu als nostres pinars, n'és un exemple clar. Els incendis, també, han afavorit la dessecació, fent desaparèixer molts punts d'aigua i humitat que permetien que molts amfibis visquessin en aquelles zones. La desertització és un fet en els ambients afectats pels incendis i la causa de la seva expansió.



En aquesta fotografia podem veure una sargantana, just després de l'extinció de l'incendi que es va produir a Castellbisbal l'any 2005. És probable que s'amagués sota terra, en algun cau i per això sobrevisqués. Va ser un dels pocs espècimens que ho va fer.



Detall del bosc de Can Coromines, on podem veure els efectes dels incendis.

I.4 La construcció

Com hem esmentat en moltes ocasions, el fet de la construcció d'habitatges, polígons, carreteres, etc. han fet desaparèixer molts hàbitats de molts animals, i no només, ni molt menys, dels amfibis i rèptils. Per sort, el grup dels rèptils té una capacitat de mobilitat i adaptació força gran que els permet ocupar altres llocs, així com una independència de l'aigua. Per contra trobem els amfibis, dependents de l'aigua i que són més vulnerables als canvis, a la contaminació de les aigües i a l'eliminació de punts reproductors.

Un altre factor important lligat a aquests canvis és l'anomenat efecte barrera: carreteres, camins, construccions que passen

pel mig dels punts d'aigua i de reproducció dels amfibis, que han de travessar per poder-hi arribar, i que lliga amb l'atropellament dels animals. A un nivell més elevat, i que no només afecta els amfibis, són les grans construccions, com per exemple les existents entre la serra de Collserola i Castellbisbal, per on passen la carretera comarcal de Rubí a Molins de Rei, l'autopista AP-7 i AP-2, l'autovia A-2, el cementiri de Roques Blanques, els polígons industrials de Ca n'Esteper, Rubí Sud, Can Jardí i Cova Solera. Tot això fa que el moviment d'animals quedi gairebé anul·lat per als senglars, guineus, mamífers en general, i també per a espècies de serps amb gran mobilitat.



La construcció incessant fa desaparèixer els boscos...

I.5 L'àguila marcenca (*Circaetus gallicus*)

Un dels depredadors més importants de les serps és l'àguila marcenca. Aquesta gran rapinyaire, d'ulls grocs i profunds, s'alimenta només de serps, tant petites com grosses. A Castellbisbal hi viu una parella, el niu de la qual és desconegut, a la qual tot sovint veiem caçar alguna serp.

És una depredació totalment natural i que ajuda a mantenir les poblacions estables de forma natural, i que forma part de la xarxa tròfica. Aquesta rapinyaire està força protegida legalment, per la seva delicada situació; per tant, hem d'estar ben orgullosos de tenir aquesta au al nostre terme.



Aquí podem observar un mascle d'àguila marcenca, alimentant el pollet amb una serp verda de més de mig metre que acaba de caçar.

1.6 Espècies introduïdes

La introducció d'espècies al·lòctones (espècies que provenen d'altres països i que no formen part de la fauna originària) és un fet massa comú a tota la península, a causa de la negligència de les persones que les alliberen deliberadament a la natura. També n'és una causa el tràfic il·legal d'espècies protegides.

En el cas concret de Castellbisbal, el que trobem és la tortuga de Florida: aquesta tortuga que molts nens i nenes veuen petita (d'uns 5 cm) i que demanen als pares i mares, pot arribar a mesurar més de 20 cm! I sol passar que, quan van creixent, s'alliberen al riu, rieres o basses. Aquestes provenen d'Amèrica del Nord,

i s'han adaptat de forma extraordinària al nostre clima i entorn. Són capaces d'hivernar, suportar temperatures molt baixes i poc aliment, i no tenen gairebé depredadors. Aquesta tortuga viu als mateixos llocs que la tortuga de rierol, i competeix amb ella directament; les poblacions de les segones són menors que les de la tortuga de Florida, fet que fa perillar les poblacions de les tortugues autòctones. És important, doncs, prendre consciència que alliberar animals al medi no és ajudar-los, els hem de dur al zoo o bé al Centre de Recuperació d'Amfibis i Rèptils de Masquefa, on també s'hi pot anar a visitar-lo i a aprendre'n.



Un gran exemplar de tortuga de Florida nedant al riu Llobregat.

2. Estat de les poblacions

En aquests últims anys, s'ha observat a nivell mundial un declivi important dels amfibis (granotes, gripaus, salamandres i tritons). Castellbisbal no n'és cap excepció. Els motius encara no estan del tot clars, però n'hi ha alguns que són prou evidents i importants: la gran especulació del terreny i el canvi que comporta en el territori; els atropellaments; la dessecació i la impossibilitat de trobar refugi ni paratges reproductors, com són les basses; els incendis forestals; i el canvi global del clima...

Tot això ha fet trontollar l'estabilitat d'aquest grup d'animals, la presència dels quals és molt important en la cadena alimentària, en l'ecosistema en general i per la importància en la salut de la natura.

L'estat de les poblacions al terme de Castellbisbal és divers segons l'espècie estudiada. També hem de comentar que certes espècies poden aparèixer en diferent nombre d'individus segons el clima general de l'any; existeixen però, dues espècies que es troben

en una situació crítica pel que fa a les seves poblacions: el gripau comú i el tòtil. A la descripció de cada espècie es parla del seu estat i la seva distribució més concretament, però podem donar una explicació teòrica del motiu: aquests individus es localitzen en zones que, a causa dels incendis, estan començant a patir la desertització. També s'hi ha d'afegir l'abandonament del cultiu existent en aquestes zones, les vinyes i, per tant, l'abandonament dels pous, alguns dels quals s'han assecat. Però aquests són precisament l'últim punt de reproducció dels tòtils, que gràcies als poc pous amb aigua que hi ha han pogut sobreviure. Pel que fa al gripau comú, ha sobreviscut gràcies a les basses temporals que no són prou estables cada any per tal que s'hi desenvolupin els ous i facin la metamorfosi, cosa que fa que la seva reproducció no estigui garantida any rera any.

Molts tòtils moren ofegats en els pous on cauen al deixar els capgrossos. Aquí els veiem intentant sortir de l'aigua.



3. Mesures preventives i correctives futures

Per tal que els factors que afecten al declivi de les espècies d'amfibis i rèptils siguin menors o arribin a no existir, caldria fer diverses accions i canvis de consciència: no calar foc ni provocar incendis; no destruir cap hàbitat, qualsevol, sense un estudi previ i la recol·lecció de tots els animals possibles, i amb el menor impacte ambiental; no deixar anar cap animal exòtic a les nostres terres, i no capturar animals ni plantes autòctones; pel que fa als atropellaments, una senyalització en certes carre-

teres alertant del pas d'amfibis o rèptils, i creant, si fos necessari, passos alternatius per als amfibis; per últim la creació de nous punts d'aigua per a la reproducció d'amfibis, que tractem al següent punt i ja s'està duent a terme per part del Grup Spirantes i l'Ajuntament de Castellbisbal.



Una serp blanca a punt de caure dins un pou mentre cerca aliment.

4. Actuacions a Castellbisbal

Gràcies als estudis realitzats durant aquests anys i a l'observació de les poblacions i els punts crítics, i també per ajudar altres animals (rèptils, aus i mamífers), es va acordar una col·laboració entre l'Ajuntament de Castellbisbal i el Grup Spiranthes per realitzar un projecte de recuperació de punts d'aigua a Castellbisbal. És el Projecte Basses.

La primera bassa es va construir a finals de l'any 2005, en un punt on la forta construcció industrial feia perillar de manera imminent el lloc on es troba el major nombre de gripaus corredors, juntament amb altres espècies, d'alt valor ecològic. L'Ajuntament va cedir una zona verda per recuperar, on es va situar la bassa.

D'ençà la creació d'aquesta, s'ha observat la reproducció del gripau corredor, i la presència de tres espècies més d'amfibis. També va aparèixer la serp d'aigua, la qual cosa constitueix la recuperació d'aquesta espècie en la zona. Per tant, la primera prova ha estat molt satisfactòria i es preveu la construcció (dins el projecte) de cinc basses més. Esperem que tinguin almenys tant d'èxit com la primera, i que Castellbisbal sigui una vila pionera en la defensa i la recuperació de la seva fauna.



Bassa artificial construïda per Spiranthes i l'Ajuntament de Castellbisbal per a ajudar a la supervivència dels gripaus corredors en una zona industrial.

Als Països Catalans trobem diferents maneres d'anomenar els animals que ens trobem, segons la zona on siguem. La llista següent mostra el nom de les espècies que trobem a Castellbisbal en valencià i balear i, també, en castellà:

Català	Valencià	Balear	Castellà
Dragó comú	Andragó	Dragó	Salamanquesa
Dragó rosat	Andragó	Dragonet	Salamanquesa rosada
Granota verda	-	Granot	Rana común
Granoteta de punts	Gripauet	-	Sapillo moteado
Gripau comú	Gripau	-	Sapo común
Gripau corredor	-	-	Sapo corredor
Llangardaix ocel·lat	Fardatxo	-	Lagarto ocelado
Reineta	-	Granot arbori	Ranita meridional
Salamandra	-	-	Salamandra
Sargantana cua llarga	Fardatxet	Sargantana grossa	Lagartija colilarga
Sargantana ibèrica	Sargantana comuna	-	Lagartija ibérica
Serp blanca	Sacre	Serp conillera	Culebra de escalera
Serp d'aigua	Serp pudenta	-	Culebra viperina
Serp llisa meridional	-	-	Culebra lisa meridional
Serp verda	-	-	Culebra bastarda
Tortuga de rierol	Tortuga d'aigua ibèrica	-	Galápago leproso
Tòtil	Granotet	-	Sapo partero
Vidriol	-	-	Lución

ANDRADA, J. (1985). *Guía de campo de los anfibios y reptiles de la península ibérica*. Editorial Omega.

ARNOLD, E.N.; BURTON, J.A. (1982). *Guía de campo de los anfibios y reptiles de Espanya y Europa*. Editorial Omega.

BARBADILLO, L.J.; LACOMBA, J.I.; PÉREZ-MELLADO, V.; SANCHEZ, V.; LÓPEZ-JURADO, L.F. (1999). *Anfibios y reptiles de la península ibérica, Baleares y Canarias*. Editorial Geoplaneta.

LLORENTE, G.A.; MONTORI, A.; SANTOS, X.; CARRETERO, M.A. (1995). *Atles dels Amfibis i Rèptils de Catalunya i Andorra*. Editorial Brau.

MONZÓ GIMÉNEZ, J.C. (2001). *Anfibios y reptiles del entorno del Pinoso (Alicante)*. Edita Ayuntamiento del Pinoso.

PARKER, H.W.; BELLAIRS, A. (1975). *Los anfibios y los reptiles..* Editorial Destino.

PÉREZ-MELLADO, V.; SACRISTÁN, A. (1997). *Los anfibios y reptiles*. Editorial Penthalon.

URIOS, N.; ROCA, N.; VILAGROSA, A. (1990). *Granotes, gripaus, serps i sargantanes*. Editorial Norai.

DIVERSOS AUTORS; PLEGUEZUELOS, J.A. (editor) (1997). *Distribución y biogeografía de los anfibios y reptiles en España y Portugal*. Monografías de Herpetología, Volumen 3. Editorial Universidad de Granada.

VIVES-BALMAÑA, M.V.; ALCOVER, J.A.; & MARTÍNEZ-RICA, J.P. (1987). *Amfibis i Rèptils. Inclòs dins de: Història Natural dels Països Catalans*, vol 13. 13 – 202. Enciclopèdia Catalana